Тахан моттигерча Советашка хоржамаш хул!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТАІ

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 19 (2540)
КІиранди
5
март
1961 шу
Мах 2 кеп.

Март бетта республика юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латта

КЕРТТЕРА ДЕКХАРАШ:

Март бутт бокъонца дерригача боахамашка бІаьстанга еш йола кийчо йистеяккха езаши шерра кхашкара балхаш дІадолалуши йола ха я. Цудухьа укх гарггарча деношка хІара боахаме доаггІача тайпара **КИЙЧДЕ ДЕЗА ДІАДУВШ ДОЛА ФУ.**

Дика ремонт а яь кийчъяь йистеяха еза **ЕРРИГА ТРАКТОРАШ, ЯЛАТ ДІАДУВШ ЙОЛА МАШИНАШ.** Ялат дІадувш хургболча болхлошта квадратно-гнездовой хьисапе ялат мишта дІаде деза ховргдолаш, царна керда машинаш Іомаергйолаш семинараш вІашагІйохка еза.

ХІара звенона лаьрхІа дІаювргйолча хьажкІий, шекар доаккхача свеклай, иштта кхыйолча а культурай технологически карташ оттаде деза.

ДІАДЕ ДЕЗА ХЬАЛХА КХАЧАШ ДОЛА КА БОЛА ЯЛАТАШ, ЦКЪА ДІАЙИЙЧА ДУККХАЧА ШЕРАШКА ТІАЮВЛА БАЬЦАШ, ХЬАЛХА КХАЧАШ ДОЛА БАЬЦА ДААРАШ.

Кхашка хий дехка еррига сангараш цІенъе еза, кийчъе еза хий тохаш йола инвентарь. Зяба аьха лаьтта дІоахдаларга хьежжа **ШИНКХАЬ ДИЙНАХЬА ЧАКХДАХА ДЕЗА ТІОАДАЛ СОЦАЯРА БАЛХАШ. ЧАКХДАХА ДЕЗА БІАЬСТИ ДЕШ ДОЛА ОАХАМАШ.** ХьажкІаш а, иштта кхы тІехьакхачаш йола культураш дІаювргйола лаьтта кийчде деза. ХІара совхозе, колхозе кийчбе беза кхашка хий дехкаш бола болхлой, хІаьта царна массайолча хана уж болх беш хургбола участкаш ханнахьа къоастае а еза.

Дерригача боахамий сомийи комсийи бешамашка шерра ДІАДОЛАДЕ ДЕЗА БІАЬСТАН БАЛХАШ, ИШТТА ДІАЙОГІА ЙОЛАЕ ЕЗА КЕРДА БЕШАМАШ А.

Сихде деза кхашка удобренеш яхкара балхаш, хІаьта хьажкІаши, шекар доаккха свеклаши, кхыйола культураши дІаюврийолча лаьтта УДОБРЕНЕШ ЕХКА ЙИСТЕЯХА ЕЗА.

Ханнахьа а дика а чакхдаккха деза жа дахкара гІулакх, кийчъе еза дехка жа а Іоахарий а чулаттаргдола моттигаш, Іалашъе еза жа дахкача хана эшаш йола инвентарь, хІаьта жа Іушта мел эшар хургдолаш болх вІаштІехьбаккха а беза.

Дехка жа латтача моттигашка гІожа доакъар тІаоза деза.

Жа доажадергдолча даьгІенашка макха баккха а къаьст-къаьстача моттигашка баьцаш дІае а еза.

ДЕТТАШ ДОЛЧА ДОАХАННА ДУКХАГІА МОША ДОАКЪАР ДЕХКА ДЕЗА.

Коа тІара оалхазараш даьгІенашка леладергдолаш болх вІаштІехьбаккха беза.

Аьхки хьакхарчи доахани леладергдола лагераш хІанззехьа кийчъе йолае еза.

Кхетамца вІаштІехьбаккха беза доаханна осеменени яра болх.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Д. П. Шагона Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялара хьанъехьа

Ваьча дийнахьа денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденна а юрта боахама продукташ алсамйоахаш дика болх баь хиларах а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Шаго Даниил Павловича**—Грозненски районерча «Грозненский шурий» яхача совхоза директора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
Секретарь **М. КОМАРОВ.**

г. Грозный, 1961 шера.
28 февраль.

Печата болхлой зональни совещани хиннай

РОСТОВ-на-ДОНУ, 2 март. (ТАСС). Укхаза кхаь дийнахьа печата болхлой зональни совещани хиннай. Цига дакъа лоацаш хиннаб краевойи областнойи газетий редактораш, парте крайкомийи обкомийи печата секторий заведующеш, Астраханскі, Воронежски, Липецки, Ростовски, Сталинградски областашкара, Краснодарски Ставропольскии краяшкара, Дагестански, Кабардино - Балкарски, Калмыцки, Къилбаседа-ХІирий, Нохч-ГІалгІай АССР-а йоккхача городийи районийи газетий редакторащ.

Совещане «ССКП ЦК январски Пленума решенеши печата хьалхашка латта декхараши» яха доклад яь РСФСР-е гІолла йолча ССКП ЦК пропагандаи агитацеи отдела заведующа заместитела А. П. Косульникова.

Сакъердаме, дерригача къахьегамхой дог гІоздоаккхаш ди да таханар дар—моттигашкарча Советашка халхъа дикагІа бола къонгаши мехкарийи хоржа ди. Городашка, райцентрашка, юрташка, отарашка — массанахьа тайп-тайпарча къамех а ханаш Іолаш а болча харжархоша кхажаш товсаргда коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта.

Къаьстта сакъердаме ди да ер эггара хьалха кхадж тоссача къоначах харжархошта. Уж тайпа харжархой вай республике а ба дуккха бІаьш.

Укх лакхехьарча сурта тІара бараш а ба эггара хьалха кхадж тоссаш. Уж ба Нохч-ГІалгІай хьехархой училища студенташ. ДІабІарахьежача вайна магарра безаме а барт тайна а ба уж. Иштта безаме болаш йистейоаккхаргья цар училище. Цул тІехьагІа царех дукхагІа бараш гІоргба лоаман районашкарча юрташкеи отарашкеи балхаш де.

Тахан бизза пайда эц цар дунен тІа эггара демократически йолча вай конституце бокъонех, цар кхадж тосс наьха вахар кхы а дикагІа хилийтар духьа, вай езача Даьхен низ лакхбар духьа.

Хь. МАГОМЕДОВ.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) студенташ Джукаев СаІид-Хьасан, Межидова Роза, Александрова Александра, Магомедов Султан, Мадаева ЗалпаІ, Хрусталева Анна, Зайрханов Амирбек.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТАСС ХОАМ

Дуккхача сеансаша хьайийца траекторни измереней даннеш техкача гучудаьннад Венера яхача планетагахьа йода межпланетни станци ше яхийта лаьрхІа хиннача траекторена гарга гІолла йодилга.

1961-ча шера 3-ча марта московски ханах 12 сахьат даьлча станци хургья Лаьттара 6.683.600 километр гаьна, 1 градуси 15 минути къулбехьен широтаи 69 градуси 30 минути малхбоален долготаи йолча точке. Цу хана межпланетни станце Лаьттара дІахьош болча наькъа сухал цхьан секундах 4166 метр ба. Сигаларча сфере межпланетни станци йода Рыбеи Китаи яхача созвездей доазон тІа гІолла, Бета Китаи Альфа Андромедаи яхача седкъашта юкъерча гаргагІа болча наькъа юкъе гІолла.

Цу хана автоматически межпланетни станци духхьала урагІа гІоргья 0 сахьати 21 минути 31 секунди яьлча, 1 градуси 15 минути 3 секунди склонени а йолаш.

Телеметрически информацега хьежача хьахьекхад бувзама сеансаш даьча хана станце системашеи агрегаташеи лерттІа болх баьлга. Цу тІа а белгал а даьккхад станце чухьара давлении температуреи оттаяьча тайпара хиннилга, хІаьта маьлха батареяша лерттІа заряд тел тока химически источникашта. Маьлха ориентаце система дика болх беш хиннай.

1961-ча шера 27-ча феврале автоматически межпланетни станцеца бувзам оттабе вІаштІехьдаьннадац.

Цул тІехьарча деношка станци Советски Союза территоре тІара бІаргагуча хана автоматически межпланетни станцеца радиобувзам оттабара балхаш дІахо хьоргда.

---

40 эзар центнер комсаш чуэцаргья

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеш шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш ба Наурски районера комсомольцаши кагирхойи.

Укх шера района 10 комсомольско-кагирхой звенос 1000 гектара тІа дІаегІа комсаш лелаергья.

Комсаш лелаераш хІанз сихха кхашка удобренеш ехкаш ба. ХІанзале 8 эзар тонн моттигера удобрени йиллай цар. Комсашта дикагІа гІулакх дара курсашка дешаш ба уж.

ССКП XXII-ча съезда сийна доккхий социалистически декхараш тІаийцад Наурски района комсомольцашеи кагирхошеи. Цар дош деннад 1961 шера 1500 гектара тІа комсаш дІайогІа, хІара гектара тІара 75 центнер комсаш яха, паччахьалкхенга 40000 центнер комсаш йохка, дІайогІа 7 миллион га кийчъе, е ялатийна лаьрхІа 500 гектара тІа хьажкІаш дІае, хІара гектара тІара 30 центнер фуальяьха хьажкІаш яха, хІара Іаттагара 2500 килограмм шура яккха, хІара кетамгара 125 фуъ гулде, иштта кхыдараш а.

Шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба уж.

Б. ЕФАНОВ,
ВЛКСМ Наурски РК секретарь.

Нохч-ГІалгІай АССР промышленноста, транспорта, гІишлош еча организацей болхлоша 1961 шера тІаийца социалистически декхараш

Советски халкъо чІоагІа раьза хинна тІаийцар аргІанна йоагІа Коммунистически парте XXII-гІа съезд гулъе а дІахо юрта боахам дегІабоалабе а аьнна ССКП ЦК январски Пленумо яь решенеш. Цу исторически решенеша дегаш гІоздоах тха, дукха езача Даьхен духьа керда къахьегама коталонаш яха дог оттийт.

Промышленни предприятешка—Нохч-ГІалгІай АССР мехкдаьтта промыслашка, заводашка, фабрикашка, транспорте, гІишлош еча организацешка, «Старогрознефта» мехкдаьттахоша дІадоладаьча гІулакха тІехьа, боккхача низаца яхь яьржай ССКП XXII-гІча съезда доаггІача тайпара накъа дахар духьа, шерагІа баржаш латт коммунистически къахьегама ударникий, бригадай, коллективай болам.

Семилетка шоллагІча шера программа толаме кхоачаш а яь, керда, кхы а доккхегІа декхараш кхоачашде безам а болаш, оаха хьаллоац хургйолча хьамсарча парте съезд кердача къахьегама толамашца белгальяккха аьнна декхараш тІаийцача москвичийи ленинградцийи инициатива. Тхо, массава раьза а волаш, юкъедолх технически прогресс сихъяр, дІахо къахьегама овсарле лакхъяр, продукци хьаярга дІабода мах лохбар, из дикагІа хилийтар духьа дерригача халкъо лаьцача социалистически яхьанна.

Шоай кхоачамийи торонийи чот а яь, республика промышленни предприятей, транспорта, гІишлой коллективаша укх тайпара социалистически декхараш тІаэц шоашта 1961 шера — семилетка кхоалагІча шера.

ПРОМЫШЛЕННОСТЕ

Эггара кердагІа дола Іилманеи техниканеи карагІдаьннараш производствана юкъедахьара, технологически процессаш тоаеш эргаяхара, производство дикагІа вІаштІехьъяккхара, чура кхоачамаш оарцагІдахара, материалаши ахчеи кходара ларда тІа шера йола валови продукци а изделей лоархІамегІа дола тайпаш а арахецара план ханал хьалха, 25 декабре кхоачашъе. Къахьегама овсарле планал совгІа 1,5 процент лакхъе а продукци яккхарга дІабода мах лохбара йола заданеш тІехкхоачашъе а.

1960 шераца нийсйича дукхагІа хилийта:

республика промышленноста валови продукци 10 процент, цу даькъе мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленносте — 12 процент;

бурув деттача балхий боарам — 45 процент;

ацетони феноли — 27—29 процент;

мехкдаьтта аппаратура — 42 процент, болата арматура — 40 процент, тракторашта тІехьара прицепаш— 60 процент;

вІашагІъэзь аьшкбетон — 58 процент.

Шера йолча планал совгІа 3000 метр бурув тоха а мехкдаьтта тонн яккхаргеи метр бурув тохаргеи дІабода мах 0,5 процент лохбе а.

Мехкдаьтта доалла керда моттигаш промышленни балха юкъеозара а дикагІча техникеи технологии укх шера шерра балха юкъейоалаяра а чотах плана тІа 1963 шера даккха лаьрхІа мехкдаьтта укх шеррехьа а даккха.

ССКП XXII-гІа съезд хьаеллача денга планал совгІа 35 эзар тонн мехкдаьтта даккха а 2,4 миллион сома маьха мехкдаьттаи химическии продукташ яха а, бахача наха кхы тІа а 1,2 миллион сома маьха кхачан продукташи чІоагІа хьаштдола товараши арахеца.

Іилма-тохкама организацей конструкторий, технологий, болхлой, предприятей коллективай низаща:

хица тІоанаш дохадара йола 4АН-700 яха насосни агрегаташ, 13-ГР яха грязеви насосаш, 500 говра низ бола ЗЦА-400 яха цемент хьоахаш йола агрегаташ арахецилга вІаштІехьдаккха, 9МГР-и 9Т-и яхача насосашта модернизаци е;

полиэтилен, полиизобутилен, гранулированни кокс, коача парафинаш хьаяра болх Іомабе а уж арахецилга Іалашде а;

бурув деттачеи лаьтта кІалхарча скважинай оборудованена ремонт ечеи аттагІа йола оатхалаш, пневматически электрически дІоагІаш, турбобурийи остайи керда тайпаш дукхагІа балха юкъедоаладе;

производственно-энергетически конторера № 8 йола насосни, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера № 9 йола насоснии феца болх бу компрессорнии телеуправленега яккха;

шекар даккха доладе а керда хІамаш хьае йолае а: консервни промышленносте — 5 тайпара, кондитерски — 8 тайпара, макаронни — 5 тайпара;

яйгача промышленноста управлене предприятешка балха овсарле лакха йолча оборудоване 30 единицеи зІамигача механизаце средствай 100 единицеи оттае.

Производства экономи лакхъяр а дІахо продукци кхы а дикагІа хилийтар а духьа:

мехкдаьтта чакхдоахачеи химическии промышленноста управлене предприятешка довш дола мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи планах лаьрхІачул совгІа 4000 тонн кІезигье.

сеташка йовш йола электроэнерги планах лаьрхІачул совгІа 3 процент кІезигье а условни доагам 5000 тонн кходе а;

рационализаторски предложенеш юкъеяхьарца а изобретенеш ярца а республика промышленносте цхьан шера 5 миллион сомал кІезигагІа доацаш ахча кходе.

ГІИШЛОШ ЕЧА

Нохч-ГІалгІай республикерча гІишлонхоша декхараш тІаэц шера йола гІишлой-монтажни балхаш дара план ханал хьалха, 25 декабре, кхоачашъе, 132 эзар квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош, 5280 моттиг йола 13 школьни здани, 725 моттиг йола 8 берий учреждени, 125 менги бола ши больница хьалъяь йистеяккха дІаяла;

гІишлош еча а гІишлой материалаш еча предприятешка а деча балхех 70—93 процент даращта комплексни механизаци е;

Грозненски химически заводеи нефтемаслозаводеи укх шера июнь бетта полиэтилени парафини йоаккхаш йолча мощностий хьалхара очередаш болх бе йолаялийта;

силикатни изделеш еш йола цехи асфальтобетон еш йола заводи хьалъяь яха а болх бе йолаялийта а;

17 октябрь — ССКП XXII-гІа съезд хьаелла ди тІакхоачаш Г-49-1 яхача установкага, шекар доаккхача заводага, Шалински ТЭЦ-ага, панельни цІеношта хІамаш еча заводага, продовольственни машиностроене завода металлоконструкцей цехага, Новогрозненски теплоэлектроцентрала № 10 йолча котлоагрегатага болх дІаболабайта.

Организационно - технически мероприятеш чакхъяхара, промышленни предприятеш шеръяра, йолаш йолча оборудованех, материальнии къахьегамеи кхоачамех пайда дукхагІа эцара чотах:

шера йолча планал совгІа сборни аьшкбетонни изделейи конструкцейи 11 эзар кубометр, 10 миллион кирпишк, 2 эзар тонн кІир, цхьа эзар тонн алебастр арахеца;

къахьегама овсарле лакхъяра йола задани 1 процент тІехкхоачашъе а гІишлош хьалъярга дІабода мах 0,5 процент лохбе а;

135 эзар квадратни метр хиллал дола наькъаши тротуараши асфальт йилла, тоадаь, тІо теха кийчде.

ТРАНСПОРТЕ

Республика машиннаькъахоша 1961 шера декхараш тІаэц планал совгІа 5 миллион тонн мухь дІабахьа, къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, шера йола мухь тІаботтареи Іобоассабареи план ханал хьалха кхоачашъе а совнагІа 100 эзар тонн мухь тІаботта а, вагонаша боаха го 0,1 сахьата сихбе, мухь дІа-юха увзарга дІабода мах 1 процент лохбе.

Автомобильни транспортерча болхлоша лаьрхІад шера йола мухь дІа-юха увзара план 25 декабрга кхоачашъе, къахьегама овсарле 1 процент лакхъе, мухь дІа-юха увзарга дІабода мах планах лаьрхІа хинначул 0,1 процент лохбе.

Шера йола план 17 октябрь — ССКП XXII-гІа съезд хьаелла ди тІакхоачаш кхоачашъе аьнна декхар тІаийцад автомобильни наькъаш дехкачеи царна ремонт ечеи управлене предприятей коллективаша.

ЮРТА БОАХАМА НОВКЪОСТАЛ ДАРА

ДІахо юрта боахам дегІабоалабара хьанъехьа ССКП ЦК январски Пленумо яьча решенешта жоп луш, юртбоахама производствана механизации электрификации яра колхозаштеи совхозаштеи мамогга шефски новкъостал де. Кхояьча материалий чотах 1961 шера 20 планировщик, 2000 манха, цхьаннахьара кхычахьа яхья йиш йола хий детта 2000 сифон, 10 кран-укосин кийчъе, 125 километр йІаьха йола электропередачай лини дика тоае, городашта гонахьарча боахамий 15 хьайбай ферме электричество чуйилла, 500 электромотора ремонт е, Грознена гонахьарча колхозашкеи совхозашкеи доахан чудоахкаду 10 отари дукха кхы хІамаши хьалъе.

* * *

Социалистически декхараш тхоашта тІаэцарца оаха кхы а шерагІа боаржабергба коммунистически къахьегама бригадайи ударникийи патриотически болам, кхы а дукхагІа лакхдергда болхлой, инженерий, техникий, гІулакхерча наьха культурно-технически кхетамаш, лакхъергья халкъа боахама массадолча доакъошкара къахьегама овсарле.

Нохч-ГІалгІай республикерча къахьегамхоша лаьрхІад яхь дІахо лелае, хІаьта цар кхайкарал цу вошал долча республикашкарча —Дагестанерча, Къилбаседа-ХІирашкахьарча, Черсий-Балкхарой мехкарча промышленноста, транспорта предприятей, гІишлош еча организацей коллективашка 1961 шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсама юкъе яхкара уж тІа а хьехаш.

Нохч-ГІалгІай АССР промышленноста, транспорта предприятей, гІишлоний организацей болхлоша, Іилмахоша, инженераша, техникаша, гІулакхерча наха дош лу ССКП ленински Центральни Комитетаи Советски правительстванеи парте XXII-гІа съезд кердача къахьегама коталонашца белгальяккха, ворхІ шера план ханал хьалха кхоачашъяра шоай деррига низаш, кхетамаш, опыт дІаяла, вай мехка коммунизм хьалъяра гІулакха юкъе шоашкара доаггІаш дола дакъа лаца.

Социалистически декхараш дийца а дийца, тІаийцад Нохч-ГІалгІай АССР промышленни предприятей, гІишлош ечеи транспортнии организацей коллективай собранешка, отраслеви управленей активашка.

ЦIЕНХАШТТА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГIУЛАКХАШЦА

Веданхоша йоах: *дIадаха зераташ!*

☆ ☆ ☆

Колхозерча воай вахарах дувцаргда вай

ЧIоагIа дог гIоздаьнна накъадахар деррига советски халкъ ССКП ЦК январски Пленума. Пленума болх йистебаьнначул тIехьагIа цун соцамаш кхоачашдара тIаерзаяь я массаболча къахьегамхой дог-уйла. Доккха маIан дола уж соцамаш кхоачашдара шоай низи хьинари ца кходеш болх беш ба вай юрта боахама къахьегамхой.

Укх семилетка кхоалагIча шера района колхозаша, колхозий хьайбай фермаша, бригадаша дукхача боараме паччахьалкхенна дIаяла хьайбай продукташ кийчъе шерра социалистически ях йоаржаяьй.

Ховш долча бесса, кхыча колхозаша санна вай колхозо а боккха теркам тIабохийт хьайбаши царгара йоала продукташи алсамъяхара. Семилетка шоллагIча шера Ленина цIерах йолча колхозо тIаийцар паччахьалкхенга 500 центнер шура а 175 центнер дулх а дохка, аьнна. Из декхар соахка тIехкхоачашдаьд. 1960-ча шера колхоза доахан дукхалга диллача 600 бежанга кхоачаде дезача 661 бежанга кхоачадаьд. Дика чакхдаьккхар колхозо дIадахача шера доаханна доакъар IалашдарI а. Цхьан Iатта 13 тонн силос, 3300 килограмм доакъар, йол; ча кийчдир колхозо. Цу тайппара дIадахача шера доакъара база йиллар бахьан долаш доахан хIанз а дика тоаденна да. ХIаьта во дар доахан Iангара дахара гIулакх 1959 шера района колхозашкеи Ленина цIерах йолча колхозеи. Кхоачам хиллал доакъар ца хилар бахьан долаш дукха доахан дайра. Ленина цIерах йолча колхозе 95 етти 687 устагIеи белар даа хIама доацаш. Иштта ледара дар Iаьсий леладара гIулакх а.

Фу бахьан долаш хиннад уж вай белгалдаьха кхоачамбоацараш? Цкъадале, болх бе могаргдола цхьабола нах къахьегама юкъе дакъа лоацаш бац. ШозлагIа-дале, 1959 шера хьайбашта доакъар Iалашдара план кхоачашъяьяц. ДIадахача шин шера чухь хьажкIаш, кIа, кхыйола юрта боахама культураш кхеяра лоадама хIама даьдац.

Дукха ба вай колхозе балха дисциплина телхаеш, цхьаккха а трудодий даккханза бола «колхозникаш». Масала, Дикиев ИбрахIим, Колумов Махьмад, Куразов Хьусейн, кхыбараш. Цу тайпара болча нахаца къиза къовсам лоаттабе беза. Уж вай районa, республика льтта тIара дIабахарах дола гIулакх хьаьнала къахьегаш бараша шоаш къоастаде деза.

Иштта колхоза боахам, колхозера вахар кхы а дикагIа тоадара йоккхий новкъарленаш ю вайна къаьнарча замах юхедисараша. Iадатеи шариIатеи гIулакхашцара да зикарашка ахар, балха юкъе дакъа а ца лоацаш сулхьаш доахаш багIар, поал хеххар, «зерата моттигашка» ахар. Цу хIамаша чIоагIа новкъарленаш ю вай вахара а балха а.

Вай районерча льттан тIа да Кунта-Хьажий наьнеи Узум-Хьажийи зераташ. Цу зераташка боагIа балхах юкъагI а бувлаш, дукха вIашагIа а кхийте вай республикера, Дагестански Къилбаседа-ХIирийи республикашкара нах. Цу наха доаржадаь лазараш дар. Нийса бань соцам ба дукха ха йоаццаш ЦIе-Веданарчеи Гунарчеи юртий Советашта чубоагIача бахархоша Первомайски юрта Кунта-Хьажий наьна зерат дIакъовлара хьакъехьа баьр.

Дишни-Ведана юрта Совета чуйоагIача отарашка Узум-Хьажий зерат да. Из цига хилар бахьан долаш дукха ха йоаю цхьаболча колхозникаша цига ухаш а, кхыча республикашкареи вай республика районашкареи зерате баьхкараш тIаэцаш а. ДIадахача шерашка хиннараша хьахьокх колхоза боахам дегIабоалабара зераташа йоккха новкъарле еш хилар.

ЕСЕНБУЛАТОВ Умар,
Ленина цIерах йолча колхоза юххьанцарча партийни организаце секретарь.

РАЙОНЕ БАХАЧА НАХА ДЕХАР КХОАЧАШДЕШ, КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ВЕДАНА РАЙОНА СОВЕТА ИСПОЛКОМО СОЦАМ БУ ПЕРВОМАЙСКИ ЮРТАРА КУНТА-ХЬАЖИЙ НАЬНЕИ ДИШНИ-ВЕДАНА ОТАРАШКАРА УЗУМ-ХЬАЖИЙИ ЗЕРАТАШ ДIАКЪОВЛА.

ВЕДАНА РАЙОНЕ БАХА НАХ РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМХОШКА КХАЙК НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а МАССЕ А РАЙОНАШКАРА ЗЕРАТАШ ДIАКЪОВЛА, ЦИГА НАХ УХИЛГА СОЦАДЕ, ЮКЪАРА БОАХАМ БУЛЛАЧА ШОАШ КХО ЦА БЕШ ДАКЪА ЛАЦА ТIАХЬЕХАШ.

Къахьегамхой депутатий Ведана районни Совета исполнительни комитета СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай АССР Ведана района Гунарчеи Дишни-Веданарчеи юртий Советий территореш тIа дукха хана дензъ йолаш я Кунта-Хьажий наьна а Узум-Хьажий а зераташ тIадола моттигаш, «Кунта-Хьажий цIа» яхачара «дарбана хьаст» аьнна цIи тилла хий а долаш.

Нохч-ГIалгIай а, Дагестански а, Къилбаседа-ХIирий а республикай районашкара бахархой дукха вIашагIа а кхийтта цу зераташка ахар бахьан долаш йоккха новкъарленаш яьннай колхозашкеи, совхозашкеи, промышленни предприятешкеи деча балхаш тIа, общественни пайданерча балхаш тIара цхьабола нах юкъагIа а боахаш.

Цу моттигашкарча наха а хьайбашта а юкъе дIа-юха дувла лазараш доаржаду. Иштта 1959-чеи 1960-чеи шерашка ЦIе-Ведане дIайха лазар хилар, хIаьта Морзой-Мехка эпизотия яха лазар даьржар.

Гунарча, ЦIеча-Веданарча, Дишни-Веданарча юртий Советашта чубоагIача бахархоша укх шера 18-ча, 21-ча январеи 9-ча февралеи хиннача юкъарча собранешка соцамаш даьд вай республикерча массаболча къахьегамхошка зерате ахарах зе доалаш хилар дIа а хойташ, Ведана районни Совета исполкомагара лакхе белгалдаьха зераташ дIакъовлар дехаш.

Лакхе дийцарий хьисап а дань къахьегамхой депутатий районни Совета исполнительни комитето соцам бу:

1. Бахархоша нийса дIадоладаьр хьал а лоацаш, Узум-Хьажийи Кунта-Хьажий наьнеи зераташ дIакъовла а, «Кунта-Хьажий цIа» оалаш йола моттиг дIаяккха а, хIаьта цигара льтта Первомайски юртарча юххьанцарча школа дIадала а. «Дарбан» хий аьнна цIи тилла хий бахархоша молаш долча хих дIатоха.

2. Зераташка ахар дIадаккхара Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советагара дех:

а) Дагестанскии, Къилбаседа-ХIирийи, кхыча республикай Министрий Советашка яр соцам дIабовзийта;

б) зераташка ахарах доалача зуламех дIа а кхетабеш, юрташкарча бахархой юкъарча собранешка ер соцам бувцилга Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой депутатий районни Советашта тIадиллар.

Ер соцам кхоачаш бе болабергба «Колхоза байракх» цIи йолча районни газета оагIош тIа кепа техачул тIехьагIа.

Укхан цхьоалагIа параграф кхоачашъяри тIахьожам лоаттабари тIадулл районни отделене милицена а юрташкарча Советий председателашта а.

Къахьегамхой депутатий Ведана районни Совета исполкома председатель Х. Бачагаев.

Къахьегамхой депутатий Ведана районни Совета исполкома секретарь С. Гацаев.

Кхалнаьха бокъонаш дынах тешараша телхаю

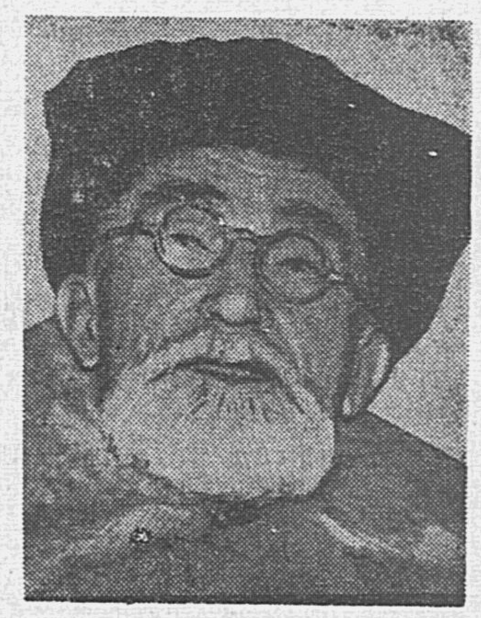
Советски Iаьдало нийсача новкъа яьккхай кхалсаг. МаIача сага нийсса бокъонаш еннай цунна, хIаьта а вайнаха юкъе нийслу кхалнаьха бокъонаш телхаеш моттигаш а. ХIанз а тIехьа мехкарашка ца дешийташ, цар безам болча уж маьре ца ухийташ, кхалнаьха наькъаш тедаш дукха нийслу. Уж гIулакхаш леладераш ба Iадатаи шариIатаи тIехьа бараш, зерате ухараш.

Со Дишни-Веданарча школе хьехархой болх беш я. Балха тIа айса зийна цхьа хIама дувцаргда аз. Дукха ха йоаццаш «мехкараша школе дешар эхь да» аьнна дешарах юкъагIъяьккхар дас-нанас шоай йоI. Цхьаккха дича а йоI деша йохийташ яцар. Цхьабакъда, бокъонца шоаш кхийтача хайра царна йоIага дешийта дезилга. ХIанз дика дешаш я из йоI. Вай мехкарашка ца дешийтараш вайна ховчча бесса дынах тешараш ба. Цар новкъарле ю ираз долаш къона тIехье хьалкхеяра. Баьде, тIехьабисараш мара царна тIехьаоттац. Къонача мехкарашка дешийта ца Iеш, ха тIехъяьннарашка а дешийта деза вай. Дешаро мара иразерча новкъа ца воаккхилга вайна ховш да.

Зераташ дIакъовларал совгIа, кхалнаьха бокъонаш телхаяр а дIадаккха деза вайна юкъера.

ПАТАЛИЕВА Маса,
Дишни-Веданарча школа хьехархо.

Тайпашта юкъе моастагIал лоаттаду Iадатий гIулакхаша

Новкъостий, со къаьна партизан ва. Революце дакъа а лаьцад аз. Се воккха хиларах тарра дика довз сона вахар а. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьнначул тIехьагIа кхаьчар адамашка паргIато, денгара денга тоадала доладелар вахар. Цхьабакъда, революци яьнначул тIехьагIа а болаш бар тайпашта юкъе питам бехкаш бола зуламе нах. Уж массаз а Iадатаи шариIатаи тIатовжар шоай цхьа во хIама де безам хилча.

Тахан санна дага доагIа сона харачоштеи дишни-веданхоштеи юкъе питам а белла, уж вIашагIлийта, льттан чIегилг къайса, шин юрта бахача наха юкъе моастагIал денна. Нефтянка оалача отарашка а из тайпа гIулакх хилар. Шинна а юртара дукха нах а боабеш дIадийрзар из дов. Уж санна дола довнаш доладераш а къоастадераш а моллаш шоаш бар. ХIанз из деррига дIадаьннад, льтта къайса цхьаннена а юкъе дови вер-ваккхари хилац. Вай хьашташ кхоачащдеш, вай вахар тIехь-тIехьа тоадеш хьайоагIа Коммунистически партии Советски правительствои.

Цхьабакъда, вахар тоалуш, адамий хьакъал алсамдувлаш йолча укх вай хана, леладе ца эша къаьнарча замах юхедиса во гIулакхаш леладераш а болаш ба вайна юкъе. Царех лархIа дезаш ца зераташка ахар а.

Къахьегамхой депутатий районни Совета исполкомагара дех аз Дишни-Веданарча отарашкара Узум-Хьажий зерат дIакъовла соцам бар.

ДАДАЕВ Мажда,
цIе партизан.

Дишни-Ведана юрта Совета бахархой юкъарча собране СОЦАМ

Ленина цIерах йолча колхоза юххьанцарча партийни организаце секретара нов. Есенбулатова «общественни балха тIа бахархоша дакъа лацара» хьакъехьа йолча доклада га ла а дийгIа, из йийцачул тIехьагIа Дишни-Веданарча юрта Совета бахархой юкъарча собране белгалдоах ССКП XXI-ча съезда исторически соцамаша дог ураоттадаьча юрта боахама артела къахьегамхоша дIадахача, 1960 шера шоаш баьча балха тIа даьха цхьадола толамаш.

Общественни юкъара доахан дебадара план 111 процент кхоачашъяьй.

Доккхий балхаш даьд доахана доакъарий база хьалъяра, кхоачам хиллал кийчъяьй йол, ча, чам бола а концентрированни а доакъар. ХIара беттача Iатта доакъарийна лаьрхIа кийчъяьй 13 тонн силос, чам бола доакъараши, йоли, чаи — 3300 килограмм. Паччахьалкхенга дулх дохкара тIаийца социалистически декхараш 127 процент кхоачашдаьд, иштта кхоачашдаьд шура йохкара декхараш а. Хьинар долаш къахьийгар дIадахача, 1960 шера колхозникаша АбдулкаримовгIар Саидеи Алеи, Кайсаров Делила, Гаирбеков Висаде, Байсуркаев Байсолта, Чидигов Саидбека, Минкаилова Саид-Хьамзата, Гакаева Баке, Умарова Амала, Гилеханова Пакас, Тозуркаева Пирдоса, Гайчиева Хелимата, Сидиева Зармана, Эрзанукаева Шумайсата, иштта кхыбараша.

Общественни доахан дебадара, царгара йоаха продукташ алсамъяхара соахка даь балхаш кхоачамболаш лархIац Дишни-Веданарча юрта Совета бахархой юкъарча собране. 1959-ча шера 1-гIа январаца нийсдича, укх шера 1-гIча январе колхоза доахан 12,6 процент мара дебадаьдац, цунца цхьана детта доахан 15,2 процент. ХIара 100 Iатто 38 Iасилги 100 жийво 34 Iаьхари мара баьбац.

Юртбоахама балхаш сихденнача хана къахьегама дисциплина телхаеш хиларах, хьалхле лелаеча агротехнически методах фийг бола культураш шийй боарраме чуэца шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаьдац.

ХIанз а болаш ба колхозе кхы кIезигагIа хила йиш йоацаш трудоденош дола нах. Царех ва Дишни-Ведана вахаш вола Дикаев ИбрахIим, Куразов Хьусейн, Колумув Дутуру, кхыбараш.

Колхоза экономика лакхъяра колхозникий хьал-торо тоаяра новкъа дарех цаI лоархI юкъарча собране цхьабола бахархой дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашцара къаста могаш ца хилар.

Вайна юкъе хIанз а нийслу дына гIулакхаш леладераш «ислама байракха» тIехьашка а лечкъаш кхалсаг ца лархIар, цхьа лехар, зераташка ахар, дукха истий кхувлар.

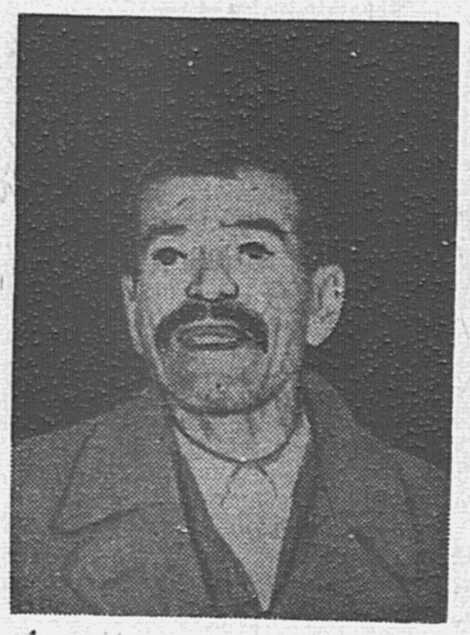
Дишни-Веданарча юрта Совета бахархой юкъарча собране соцам бу:

1. Законои юрта боахама уставои маяххара, общественни балха юкъе дакъа ца лоацаращцеи, мекъачарцеи къовсам лоаттабарах, юрташкара нах вIашагIкхийттача уж бувца, республика территоре тIара дIабаха. Гунарчеи ЦIе-Веданарчеи юртий Советий бахархой юкъарча собранешка бань соцам Дишни-Ведана тIаэца.

2. Юкъарча собране цхьа барт болаш тIаэц ЦIе-Веданарчеи Гунарчеи юртий Советий бахархоша Первомайскера «зерата моттигаш» дIакъовла бань соцами Нохч-ГIалгIай АССР-е дола зераташ дIакъовларах дола кхайкарали. Из хьал а лоацаш, юкъарча собране къахьегамхой депутатий Ведана районни Совета исполкомагара дех Дишни-Ведана юрта Совета чуйоагIача отарашкара Узум-Хьажий зерат дIакъовлар. Юкъарча собране дакъа лацархоша тIахьех вай республика культурни вахар, экономика лакхъяра новкъарле еш долча, дIадахачох юхедисарашта духьал къиза къовсам лоаттабе.

Ер соцам тIаийцаб собране дакъа лоацаш хиннараша, берригаш раьза а болаш.

Сево новкъарле ю балха

Есенбулатова ший доклада тIа аьлар, вай юртбоахама артеле кIезига трудоденош даьхаи вIалла даханзеи дукха нах ба. ДIадахача шера хьажкIаши кхыйола юртбоахама культураши лерттIа ца хьувкъаяр вайна гуш да. ХьажкIаш дIайийнача кхашка деш балхаш дацар, из бахьан долаш дIадийна хьажкIий фу а чу ца дерзадеш дайр.

Сево новкъарле ю вайна колхоза хьалха латтарий мугIарашка хиларан дукхача боараме ялаташ чуэцараи?

Дукха ха йоаццаш Гунарчеи ЦIе-Веданарчеи юртий Советашта чубоагIача бахархоша юкъара собрани а яь Ведана районерча Первомайскера Кунта-Хьажий нанна зерат ду моттиг дIакъайлар. Дика уйла а яь даь гIулакх да из. Вай юрта а я цу тайпара Узум-Хьажий «зерата моттиг». Цо а ю вай вахараи балхаи йоккха новкъарле.

Узум-Хьажий «зерата моттиг» яйза ца Iеш из ше а дика вовзар сона. Узум-Хьажа революцех дувзаденна цхьаккха а хIама долаш вацар, из реакционер вар, ислама байракха тIехьа а этта лелаш.

Венначул тIехьагIа цун каша тIа цIа а даь, цига зерат дир, эшаш доацаше а. Вай Ведана районера нах иха ца Iеш, балхара машинаш юкъагI а йоахаш, республика кхыча районий юрташкара а тIехь нах ух цу зерате. Цул совгIа, зерате ухача наха лазараш дIа-юха доаржаду, бийса яккха чуухачарна зенаш ду. Бакъда шоаш балхаш ца дарал совгIа наьха болх а боабу цу тайпарча наха.

Зераташка ахарах цхьанна тайпара пайда балац. Дишни-Веданарча отарашкара Узум-Хьажий зерат дIакъовла деза, цо вайна новкъарле ю.

БАЙСУРКАЕВ Тимирсолтан,
цIе партизан.

Нийса да дувца лаьрхIар

Нийса дар цхьабараша зераташка ахаро балха йоккха новкъарле ю яхаш дийцар. Я а ю цу гIулакхо балха новкъарле. Колхоза балхаш деча хана вайна из гучадаьннад.

Сона цхьа хIама ала лов: Дишни-Веданарча отарашкара зерат дIакъовла деза, цига а ухаш ха йоаечул балхаш дар дикагIа да.

ГАЙСУМОВ Ахьмад,
Ленина цIерахча колхоза член.

Балха овсарле совйоаккхаргья вай

Аз массанега а ях зерат дIакъовла деза. Узум-Хьажий а кхычар а зераташа деш дола зуламаш дийцад вайна. Сона а хет зераташа балха новкъарле еш санна.

ТIатеIIа болх а беш, культурни са а лоIаш балха овсарле лакхъергья вай!

ДУДАЕВ Эти,
Ленина цIерахча колхоза колхозник.

Хьинар балха тIа гойта деза вай

Сецца бакъда укхаза даь къамаьлаш, къаьстта колхоза болх тоабарахи вахара хьал тоадарахи дараш а долаш. Дика къамаьлаш дар уж.

Зикарашкеи зераташкеи ца а гойташ, беча балха тIа гойта деза вай воай хьинар.

ТАХАЕВ Билал.

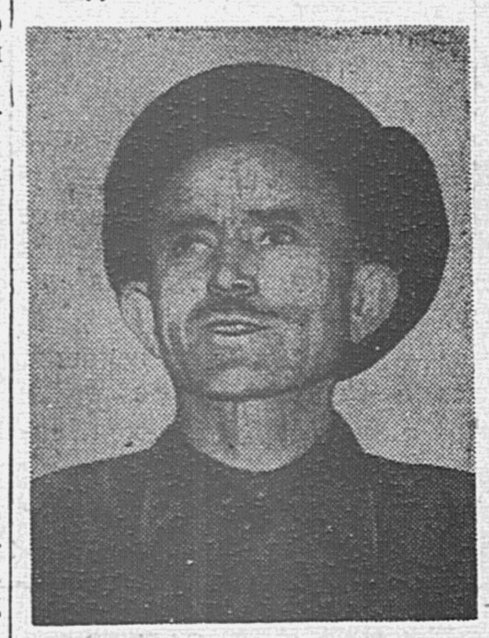
„Зерата моттигаш“ дIакъовлар ловш ва со

ДIадахача шера болх баьрашта трудоденоех дика хIама елар колхозо. Цхьабакъда, цхьаболчар болх ца баро общественни боахама доккха зе дир. Оасар ца деш дисар бахьан долаш ялаташ хIалак хилар. Массане а дика къахьийга даларе соахкке а тоаенна хургьяр вай колхоза экономика. Къа ца а хьегаш цхьабараш зераташкеи зикарашкеи гIолла лелаш ба. Дишни-Веданарча юрта Совета чуйоагIача отарашкара зерат вайна эшаш дац. Аз дех райсоветага из дIакъовлар. Из вай колхоза льттан тIа хиларо вай общественни балха йоккха новкъарле ю.

УСТАРХАНОВ Седикъ.

Общественни балха юкъе дакъа лаца деза массане а

Дишни-Веданарча вай колхоза комплексни бригадаца дукха ба цхьанна дийнахьа болх ца беш, из бе могарг а долаш бола нах.

Эггара хьалха тIахьех аз общественни балха юкъе дакъа лацара. Нагахьа санна цхьатарра балха арадовлаш вай хуле, республике хьалхарча мугIарашка хургья вай колхоз. Белгалдаккха деза къаьнарча замах юхедисараш леладаро балха йоккха новкъарленаш еш хилар.

Щеча-Веданарча, Гунарча юртий Советашта чубоагIача бахархой юкъарча собране соцам аз къоабал бу. Иштта юкъарча собране дакъа лоацаш бараша соцам бе беза Узум-Хьажий зерат дIакъовлара, балха вахараи цо чIоагIа новкъарле еш хиларца.

АЛАТАЕВ Бексолта.

ВАЙНА ХА А ХОВШ ТОАЛУШ ЛАТТ ВАЙ ВАХАР

Цхьанна а капиталистически мехка ца хинначa тайпара дегIайоагIа вай социалистически мехка техника, Iилма. Вай технико а, Iилмо а космос кареерзаяра гIулакха денгара денга керда толамаш доах. Вай мехкара хьакъал дола уж толамаш советски халкъа вахар кхы а дикагIа тоадара тIаерзадаь да. Вайна га а гуш тIехь-тIехьа тоалуш да вай вахар. Уж толамаш доахаш болча вай советски къахьегамхошта юкъе хила тоам боаца гIулакхаш дукха леладу цхьаболча нохчашеи гIалгIашеи. Масала, дына гIулакх дар, кхалсага бокъо йохаяр, общественни моттигашка кхалнах ца бахийтар, зераташкеи зикарашкеи ахар. Iадатеи шариIатеи уж гIулакхаш вайна юкъера сихха дIадахара тIаерзаяь хила еза хьаьнала къахьегаш волча хIаране уйла.

Укх юкъарча собране дакъа лоацаш Узум-Хьажий зерат дIакъовла доладараша Дишни-Веданарча отарашкара даь гIулакх хоза а хеташ хьаллоац аз. Из дIакъовла деза ха хьатIа а кхаьчай.

МЕШИЕВ ШаIа,
Дишни-Веданарча ворхI шера школа директор.

Къа ца хьийгача зикарашеи ламазашеи боахам тоабац

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннначул тIехьа 43 шу даьннад. Революци хиннача тIеххьарча шерашка капиталистически мехкашта ца меттача тайпара чIоагIденнад советски Iаьдал. Советски паччахьалкхен, вай халкъа политика — из машара политика я. Вай мехка мел деш дар деррига а советски халкъа вахар иразеи дикеи хилийтара йоакхо еш да.

Вахара чухь доккха маIан долаш я дукха ха йоаццаш хинна ССКП ЦК январски Пленум. Цига даь соцамаш кхоачашдар сийлахьеи керттереи декхар да. Цхьабакъда из кхоачашдара новкъарле е тарлора зераташа, цига нах ахаро, зикараш деш ха йоаяро.

Сона дика хет укх юкъарча собране колхозникаш Узум-Хьажий зерат дIакъовла раьза хинна.

ДIадахача шера аьхки сайна дайнари тахханалца диц ца деннари ала лов сона. Ахканара балхаш эггара сихденна ха яр из. Общественни хьайбашта Iизгани яхача йол хьокхаш дар тхо. Йол хьакха массава колхозник аравоалар, хIаьта 50 саг цхьаккха дича а балха ва тугаш вацар. Бахьан фу дол-теш цун аьнна техкар аз из. Уж хиннабар дийнахьа кхоза сулхьаш а доахаш багIаш. Балха бахка безилга дIахайтар царга. Балха вера шиъ, хIаьта вожаш цIагIа сулхьаш доахаш бар. Советски саг цу тайпара болх ца беш хила йиш яц. Цу гIулакхаша вайна доккха зе деш хилар зийр аз.

Зикарашеи, ламазашеи, сулхьаш дахарои болх ца бича боахам тоабергбац. Нийса аьннад колхозникаша Узум-Хьажий зерат дIакъовла деза, зикарашка ахар дита деза. Цар балха новкъарле елга массанешта а гуш да.

АКАЕВ Жунаид,
Ленина цIерахча колхоза колхозник.

Цхьа бэрт болаш къахьегаргда вай

Нийса аьлар укхаза новкъосташа общественни болх а ца беш, зераташка ахар дита деза, аьнна. Вай Советски правительстваи Коммунистически партеи деш мел дар деррига адамий вахара хьашташ кхоачашдара деш да.

Барт ийгIа дезал санна ца а лелаш, юртбоахама артела балха юкъе дакъа лаца деза массане. Берригаш болх беши пайдана дар деши хургба районера зераташ ду моттигаш дIакъовле. Массанешта ховш да цу зераташа балха йоккхий новкъарленаш еш хилар.

Укх юкъарча собране колхозникаша «зерата моттигаш» дIакъовлара доладаьр сона нийса хет. Юрта боахама къахьегамхоша цхьа барт а бань Узум-Хьажий зерат дIакъовла соцам бе беза.

«Зерата моттигаш» вай районе дIакъовле, кхы а цикагIа бергба болх, ялаташ кхедергда, доахан дукхагIа дебадергда, хIана аьлча массава а балха тIаверзаргва. Цу гIулакхо колхоза экономика, вахара хьал лакхде йоккха торо лургья.

БАШИРОВ Iелахьажа,
Ленина цIерахча колхоза колхозник.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 5 март, 1961 шу.

Комсомольцаш хьалха латт

Доккхий толамаш даьхад цӀадахача, 1960 шера Сталински района комсомольцашеи кагирхошеи. Района комсомольцаша тӀайийца декхараш, ханал хьалха, 1960 шера 19-ча декабре кхоачашдир.

Района предприятешка болх беш я 5000 комсомолеци кагирхои чувоагӀа 219 комсомольско-кагирхой коллектив. Царех 36 коллективо коммунистически къахьегама сийлен цӀи яьккхай, 79 кагирхочо коммунистически къахьегама ударника цӀераш а яьхай.

ССКП XXI-ча съезда, ССКП ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъеш района кагирхоша шерра дакъа лоац технически прогресс дегӀайоалаяра. Комсомольцийи кагирхойи низаца семилетка рационализаторски фонда юкъейихьай дӀадахача шера 200 000 сом пайда луш йола 1700 рационализаторски предложени.

ССКП XXII-ча съезда накъа болхаш Сталински района комсомольцашеи кагирхошеи шоай торонашка а хьежа, семилетка кхоалагӀча шера лакхара социалистически декхараш тӀайийцад: валови продукци арахецара 1961 шера план 25-ча декабре кхоачашъе, укх шера планал совгӀа 4,8 миллион сома промышленни продукци арахеца, къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, арахецача продукцега дӀабода мах 4,5 миллион сом кхобе, 200 эзар сома пайда луш йола 1700 рационализаторски предложени балха юкъеяхьа, районе 10 эзар гаи 30 эзар кӀотарги дӀайогӀа, иштта кхыдараш а.

Шоаш тӀайийца декхараш сийленца кхоачашдара толамца къахьегаш ба Сталински района комсомольцаши кагирхойи.

К. КАРНАЕВ,
ВЛКСМ Сталински райкома оргтдела заведующи.

Ханал хьалха

ССКП XXII-ча съезда сийна хӀара денна шерлуш латт социалистически яхь «Красный молот» завода болхлошта юкъе. Яхье баьннарашта юкъе хьалха латт кузнечно-прессови цеха коллектив. Укх шера февраль бетта план 105 процент кхоачашъяьй цо. Къаьстта дика къахьегаш я цхьан хана пенсионера Фучаджи Петра кулгалдаь бригада.

Балха йоккха говзал йола пхьар каст-каста бӀаргаго йиш я цехе болх беш.

Иштта дика болх беш я мехкдаьтта продукташта эшаш йола фланцеш еш йола бригада а. Сменах 40 оатхал е езача 104 ю цо. Шоай низ а хьинар а ца кходеш къахьегаш ба цу бригадацара болхлой Ермаков Николай, Зиновьев Николай, Анучин Леонтий, машинист Капустин Григорий, иштта кхыбараш а.

Уж толамаш даьхад бригада болхлоша коммунистически парте XXII-ча съезда сийна.

К. ТИМОФЕЕВ.

Эзараш сомаш кходаьд

Технически прогресс бахьан лоаттабеча къовсаме дакъа лоац Грознерча крекинг-завода новатораша.

Семилетка кхоалагӀча шера доккхий декхараш тӀайийцад цар. Иштта балха юкъе предложенеш кхахьарца заводе цӀи хезача новатораша Фролова 10 эзар соми Осипова 5 эзар соми новаторски фонда юкъе дахьа дош деннад укх шера.

Сийленца кхоачашду рационализатораша шоаш тӀайийца декхараш. Январь бетта 114 предложени еннай цар, царех производства юкъейихьача 73-нне 3113 сом ахча кходаьд.

Дикача толамашца накъа болх завода рационализатораш парте XXII-ча съезда.

Д. АМАРОВ.

ЧӀоагӀа къовсам лоаттабу слюда фабрика коллективо укх шера план кхоачашъяра. Февраль бетта план кхоачаш а яь март бетта чотах болх беш хиннаб фабрика къахьегамхой.

Къаьстта дика болх барца белгалъяьннай щипчица Льянова Хьава. Цхьа ди дӀададац цо балха нормаш 134 процент кхоачаш ца еш. Дика болх бу фабрика болхлоша Астахова Надеждас, Карсаева Ларисас, иштта кхыбараша а. Нормаш массаза а тӀехкхоачашъю цар.

ДӀахо йодача хана балха говзал кхы а лакхъяра 1-ча апреле денз слюда филиале болх бе кадраш кийчъеш йола специалистий школа хьелларгья фабрико. Цига деша яха кийчъю вайнахьа 20 йоӀ.

Сурта тӀа: щипчица Льянова Хьава болх беш йоалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дийнахь-бус 1000 грамм дулх тӀакхетийтаргда Іаьса

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза дахка дезденна доахан лоаттадеча моттиге дӀачуваьнначоа эггара хьалха белгалдоал цигара болх лерттӀа лелилга: массанахьа цІена я, хьаьш цІендеш, доакъар дуллаш, кхо доаккхаш, иштта кхыдола балхаш деш боахк къона дояркаш.

Коммуниста Брюховецке кулгалдеш йолча цу барт тайнача коллективаца дахка дезденна доахан кхоабача моттиге профилакторни доярка а йолаш болх беш я вай республике цӀи хеза йола Амриева Лиза. Кхо шу да цу хьалха латтача коллективаца Лизас болх бу, хӀаьта дахка дезденна доахан леладеча профилакторни дояркалла из яха-м ах шу мара дац.

Ший балха дика ка яьлар Лизай семилетка шоллагӀча шера. Цо гӀулакх деш бахкача 205 Іатто 208 Іаса дир (кхо етт шола Іаьсий деш бехкар), хӀаьта царех цхьаь-цаІ Іаса дала а далийтанзар цо. Республике тӀоръяьнна йолча Іаьсий леладеча Шехсаитовай хьокхам хьа а ийца, дийнахь-бус Іаса 900—950 грамм дулха тӀадетталулга а Іалащдир цкъа шийна дагадеха хӀама кхоачаш хиллалца юхайоалаш йоацача Амриевас. Цкъа ханал хьалха даь Іаса кхаьчар Лизайга, цо гӀулакх дика дарах лерттӀа Іаса а хинна, ткъоалагӀча дийнахьа 40 килограмм дозал а долаш дӀаделар из Лизас.

Іодаьча хана, хьалхарча итт дийнахьа ноаноех къоаста а ца деш, шоай мукъагӀа доккхийт оаха Іаьсий, йоах Лизас, из чӀоагӀа пайдана гӀулакх да. Нагахьа санна цу хьалхарча деношка Іаьсашта хьа а йоахаш шура мелаеш хилча, царна атта лазараш хул, молаеш йола шура е шийла хул, е мистъяле хул, е бӀеха хул. Етт бахка итт ди даьлча, из дояркага юхалу, хӀаьта Іаса кхы а итт ди даккхийта юхедут оахош шура а хьокхаш. Иштта леладеш хилча Іаьсий довц, унахцІена хьалкхув.

Іодаьча дийнахьеи, итт ди даьлчеи, ткъо ди даьлчей увз Іаьсий. Ден-бус мел дулх царна тӀадеттаденнад хов цох.

1961-ча шера доккха социалистически декхар тӀайийцад Амриева Лизас —250 Іатта тӀехьа 240 Іаса кхеде, дийнахь-бус Іаьса тӀакхеташ дола дулх 1000 граммал кӀезигагӀа ца хилийта. Укх шера хьалхарча шин бетта из хьожача доахана 45 Іаса даьд, хӀаьта царех хӀаранена дийнахь-бус тӀаькхийтта дулх 1000—1010 грамм а хиннад.

А. ТЕРКАКИЕВ.

Дика хьувкъаргья хьажкІаш

ССКП ЦК январски Пленумои, хӀаьта Къилбаседа Кавказа юрта боахама хьалхара моттигаш лелаерий Совещанеи яь решенеш кхоачашъяра укх шера хий дехкача 100 гектарах хӀаране тӀара ялатийна лаьрхӀа 80 центнер хьажкІаш чуэца лаьрхӀад «Надтеречный» совхоза 3-ча отделенерча къахьегамхоша.

Укх шера тӀайийца декхараш кхоачашдара доккхий балхаш даьд цар. Масала, хьажкІаш дӀае лаьрхӀача дерригача кхашка хиш дехка сангараш яьхай, хӀаьта капитальни планировка яьй. Отделенера дикагӀа бола 100 механизатори болхлои юкъе а волаш хьажкІаш лелаю 7 комплексни звено вӀашагӀъеллай. ХьажкІаш лелае Іомабеш Іана хана хиннача агротехнически кружоке дешаш хиннаб звено членаши звеньевойши.

Цул совгӀа хьажкІаш дӀае лаьрхӀача кхашка хӀанзале 1000 тонн гаргга моттигера удобрени йиллай отделенерча болхлоша. ХӀаьта кхашка кхы а удобрени аракхахьара лафеташца шиъ трактор еннай механизатораштa отделенерча кулгалхоша.

ХӀанз дийи бийсеи ца къовсаш болх бу звено членаша А. Джовутхановеи А. Аслахановеи. Моттигера удобрени кхашка дӀаккхухьаш дийнахьара нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар.

Укх шера тӀайийца социалистически декхар низ кхо ца беш кхоачашдергда оаха, йоах отделенерча къахьегамхоша.

И. БУЛДЫГИН,
«Надтеречный» совхоза керттера агроном.

Сиха дегӀабоагӀа боахам

Дукха ха яц Ножай-Юртовски районера Шерипова Асланбека цӀерах йола колхоз вӀашагӀъелла. Из вӀашагӀъелларaш ба Заман-Юртара, Мескети, Галайты яхача юрташкара къахьегамхой.

Укх деношка колхозе хиннача собране дӀахо йодача хана юрта боахам дегӀабоалабара дош дийцар къахьегамхоша. Эггара хьалха собране къамаьл даьд колхоза председатела А. Баймурадова.

Колхоз Іойиллача хана доахан, жа геттара кӀезига дар колхозе, йоах цо. Цхьабакъда, болх бе ховш, дика опыт йолаш бола нах колхозе баьхкачул тӀехьагӀа дикка тоабелар тха боахам.

Укх шера 525-нега кхаччалца бежани 1200-нега кхаччалца устагӀи бебабе. социалистически декхараш тӀайийцад колхозникаша. Цудухьа керттера декхар да дикагӀа пайда баргболча тайпара болх лелабар, йоах къахьегамхоша. ХӀаьта хӀара бӀаь Іатта тӀехьа 86 Іасилги, хӀара бӀаь устагӀана тӀехьа 110 Іаьхари хьалкхебе лаьрхӀад хьайбаш леладераша.

ДӀадахача шера жа Іуно Н. Ильясова ший новкъостаца А. Илесхаджиевца цхьана хӀара бӀаь устагӀана тӀехьа 102 Іаьхар кхебаьб. Нагахьа санна ерригача торонех пайда эце, жа Іушта лаьрхӀа зооветеринарни курсаш вӀашагӀйохке, республикерча дикагӀа болча жа Іуй опыт хьаІомайойя вӀаштӀехьдаргда кхы а дикагӀа толамаш даха. Цул совгӀа дерригa жа цхьатарра дахкаргдолаш болх вӀаштӀехьбаккха а беза.

Лоацчача хана дика толамаш даьхад колхоза къахьегамхоша. Цхьабакъда, цунах тоъам баь Іе дага бац уж. Цар лаьрхӀад укх шера 300 центнер дулх, 550 центнер шура, 1500 килограмм тха пачхахьалкхенга дохка. Уж декхараш кхоачашде вӀаштӀехьдаргда, нагахьа санна ха а ховш хьажкІаш дика хьувкъийтара болх лерттӀа лелабойя.

Берригаш раьза а болаш Орджоникидзе цӀерагӀа колхоз социалистически яхье йийхай собране гулбеннараша.

Кхы а чӀоагӀагӀа терко тӀаяхийта лаьрхӀад колхоза къахьегамхоша дӀахо йодача хана халача балхий процессашта механизаци яра. Цу гӀулакхо дикка лакхйолийтаргья къахьегама овсарле, хӀаьта продукци яккхарга дӀабода мах а лохлургба.

Укх тӀеххьарча хана чуийнна моттигереи минеральнии удобренеш кхашка дӀаккхухьаш ба колхоза болхлой. ХӀанзале 5 эзар тонн моттигера удобрени йиллай цар. ХӀаьта кхашка 3 эзар тонн удобрени йилла лаьрхӀад комсомольцаша а, ВӀашагӀйохкаш латт зооветеринарни курсаш.

Доккхий декхараш тӀайийцад укх деношка колхоза дояркаша. Цар дош деннад укх шера хӀара Іаттагара 3000 килограммал кӀезигагӀа йоацаш шура яккха. Лоаман районий хьалашка хьежача боккха толам ба из.

Укх шера хьажкІаш, кӀа хьувкъийтара дика кийчо яьй. БӀаьсти дӀаде дезача ялатий фу дика кийчдаьд, иштта кхыдола балхаш даьд.

ТӀайийца доккхий декхараш кхоачашдара чуийнна къахьегаш ба хӀанз А. Шерипова цӀерахча колхоза къахьегамхой.

Л. САИДОВ.

Шера помидораш ялхазза чуэц

ЛЕНИНГРАД. Хьалкхее йиш йийтеш помидораш лаьттеи маьлха сердали йоацаш? Йиш я. Профессора Б. С. Мошкова кулгал а деш, Ерригсоюзни Іилма-тохкама агрофизически институтa коллективо дукха яьча опыташца чӀоагӀдаьд из гӀулакх.

ЛаьрххӀа йолча помещенешка астара меттел массехк этаж а яь, Іурганш доахка керамика яьй. Деннеи бийсанеи шозза искусственни лаьттах хьаьна раствор тох. Маьлха сердалона меттел йоккха зеркальни электролампаш я. Баьцашта тӀакхачалехьа лампай сердал чакхйоал цаІи ахи сантиметр сомал долча, массаза а дӀа-юха терка а теркаш, совйола йӀовхал дӀа а кхухьаш латтача хина тӀоанах.

Цу хьалашка помидораш кхача 60 ди деза. Цу тайпара помидораш хьалкхееш хилча цхьан квадратни метра тӀара 20 килограмм йоаккх. Шера институтa болхлоша ялхазза чуэц помидораш, гектара тӀара йоахараш лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 10 эзар центнер йоаккх цар. Цу помидорех кхай тӀа дӀайийнача помидорел йоахкачул дукхагӀа витаминаши шекари доал.

Цу тайпара хьалкхеду институте кхыдола баьца дааради, хӀаьта тайп-тайпара комараши.

Боккха низ бола электростанцеш хьалъярои кӀезига мах бола электроэнерги хиларои торо хулийт СибарегӀа, Заполярье, мехка кхыча районашка искусственни лаьттаца «баьца дарий фабрикаш» вӀашагӀйохка.

Сурта тӀа: Ерригсоюзни агрофизически институтa Іилма зӀамагӀа йола сотрудник Л. С. Александрова искусственни лаьтта хьалкхеяь помидораш хьапулъеш йоалл.

И. БАРАНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХӀара гектара тӀара—65 центнер

ХьажкІаш хьалкхеяра лакхара социалистически декхараш тӀа а ийца, хьинаре къахьегаш ба укх шера МагӀалбика района «Ингушский» совхоза шоллагӀча отделенера нов. Балоева Мадинас кулгалдеча звено болхлой. Звено членаша шоай торонашка а хьежа дош деннад семилетка кхоалагӀча шера 50 гектарах хӀаране тӀара 65 центнер фуалъяьха хьажкІаш яха.

ТӀайийца декхараш толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба звено членаш. 10 саг ва цу звеноца. Царна дика хов лаьтта дика тоадарга хьежжа хьажкІаш хьувкъаргйолга. Цудухьа, сихха кхашка удобренеш ехкаш ба уж. ХӀанзале йиллай 300 тонн моттигера удобрени. Цар лаьрхӀад хӀара гектара тӀа 15 центнер удобрени йилла. Лафет тӀехьа а йолаш йолча «Беларусь» яхача тракторaца кхашка удобренеш ехкаш ба звено членаш.

Кхашка удобренеш ехкаш къаьстта дика болх бу трактористаша Гендаргуноев Махьмада, Сардалоев Іаьлас, Атаева Мадинас, иштта кхыбараша а.

ХьажкІаш дикагӀа хьалкхеяра шоай балха говзал лакхъеш ба Балоева Мадина кулгалдеча звено членаш. ХьажкІаш лелаяра йолча агротехника кружоке ух уж хӀара сайрийна.

ССКП XXII-ча съезда накъа болхаш семилетка кхоалагӀча шера план сийленца кхоачашъеш дакъа лоацаш ба уж.

А. МЕРЖОЕВ,
ВЛКСМ МагӀалбика горкома инструктор.

БӀаьстанга кийчлу

Доккхий декхараш оттадаьд юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка ССКП ЦК январски Пленумо, хӀаьта уж декхараш кхоачашдара наькъаш белгал а даьхад. Пленума решенеша дегаш гӀоз а даьха, октябрь бетта хургйолча XXII съезда сийна план ханал хьалха кхоачашъяра къовсам лоаттабеш ба вай республикера совхозий, колхозий къахьегамхой. Доккхий социалистически декхараш тӀайийцад укх шера ялат дикагӀа хьувкъийтара Шалински районерча къахьегамхоша. Цар лерхӀ укх шера хӀара гектара тӀара 50 центнер хьажкӀий яккха. ХӀаьта дукхагӀа бараш гектара тӀара 70 центнерал совгӀа яккха лаьрхӀа а ба.

ДӀадахача шера цу районерча къахьегамхоша доккхий социалистически декхараш тӀа а ийца, уж кхоачаш а ца деш чӀоагӀа эхь хиннад. Цудухьа укх шера из гӀулакх тоадара боккха болх баьб кхашка удобренеш йохкаш. «Шалинский» совхозе укх шера кхашка планах йилла езар 12 эзар тонн удобрени мара яцар, цар из план тӀеххкхоачаш а еш 15 эзар тонн йиллай. Ший план кхоачашъяьннай цу района «Джалка» яха совхоз. Цо планах кхашка дӀаяхьа еза удобренеш 13 эзар тонн яр, хӀаьта дӀайихьар планал 700 тонн дукхагӀа я. Уж шаккхе а совхоз план кхоачашъяьй, аьнна ца Іеш хӀанз а кхашка удобренеш йохкаш я. Кхашка удобренеш яхкара дика болх беш ба «Джалка» совхозера тракторист нов. Барщиков, нов. Зангаева Махьче кулгалду бригада, Бахабиев Жалаудина бригада. «Шалинский» совхозе дикача балхаца белгалбаьннаб план тӀеххкхоачашъяь, хӀанз планал совгӀа, шоай низ кхо ца беш, кхашка удобренеш ехкаш бола тракторист Мудаев, звеньевойш Матаева Малика, Магомадова Халипат, Амхадова Берлент, иштта кхыбараш а.

Укх шера дӀадахача шерарчул дукхагӀа шекар доаккха свекла дӀае декхар тӀайийцад района къахьегамхоша. Цига хӀанз вӀашагӀъеххай хьажкІаши свеклаи лелаю звенош, хӀаьта звеньевойш парте райкома бюрос чӀоагӀ а беш царна агротехнически паспорташ тел, цул совгӀа массайолча звеношта дӀахойт шоай доал де деза участкаш мичай. Цига звеньевойла хержараш дуккхача шерашка балхаш даь, йоккха говзал йолаш бола нах ба. Цул совгӀа укх шера цу районе кхашка ялаташ дикагӀа хьувкъийтара, хиш дехкаргдолаш да. Цу гӀулакха 50 саг кийчваьв поливальщикалла болх бе. Цига вӀашагӀъеххай агротехнически курсаш. Цу курсашка деша вагӀаш 273 саг ва.

ССКП ЦК январски Пленума решенеша дог гӀоз а даьккха сий долча Даьхенна дукхагӀа пайда бала шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба цу районера кхыбола болхлой а. Царех ва Мескер-Юртарча клуба киномеханик Ганаев Эми. Цо дош деннад 27 гектара тӀа свекла хьалкхее, хӀара гектара тӀара 400 центнер а йоаккхаш. ХӀанз Ганаева кулгалду звено ший участке свекла дукхагӀа хьувкъаргйолаш болх беш я.

Хьоахо везаш ва «Джалка» совхоза шоллагӀча отделене партийни организаце секретарь вола нов. Багаваев Мовсар а. Из вар сомий бешамаш лелаеча бригада бригадир. ХӀаьта, укх шера цо лаьрхӀад звеньевой а волаш 50 гектар долча лаьтта гектара тӀара 70 центнер хьажкІаш кхее. Из тӀайийца социалистически декхараш кхоачашдара де мел деза балхаш деш ва хӀанз.

Цхьабакъда, цу района кулгалхой хӀанз а юрта боахама юкъе дуса кхоачамбоацараш дӀадаьха баьннабац. Царех да лаьттана тӀоадал чу ца соцаяр, лаьттана макха ца баккхар. Цул совгӀа цига дӀадахача шера лерттӀа болх вӀаштӀехьбаьккха ца хиларах аха ца оахаш 2000 гектар йисай. ХӀанз районеи совхозийи кулгалхой декхарийла ба кхы а дикагӀа шоай болх вӀаштӀехьбаккха, юкъера кхоачамбоацараш сихха дӀадаха, бӀаьстан балхашка сихха кийчо е, хӀаьта тӀайийца социалистически декхараш кхоачашдара беррига низ тӀабахийта.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
(тха собкор.).

Доярка Лорсанова Аждан

ВорхӀ шу даьннача хана нана а енна хала йисаяр Аждан. ЙоккхагӀа йолча йиший Эммий а даьнначацар цу хана итт шу мара. КӀеззига онда йоаллаше а Эмма Грозненски шурий совхоза ферме дояркалла балха яхар, хӀаьта Аждан массаза а цунна гӀо деш хулар: доахан цӀендеш, кхо доаккхаш, доакъар дуллаш гора из. ТӀаккха дукха ца говш, доахан детта а йолаелар из. ХьалхагӀа ший йиший группацара доахан детта яьлар из. ДӀаяйзар Аждан ферма кулгалхошта.

Ший болх ледара лелабеш хинна доярка София Шейнина балхара дӀаяьлча, цо детташ хинна доахан шийга хьа а ийца бокъонца йола доярка хилар Лорсанова Аждах. ХьалхагӀа 2300 килограмм мара ца тийннача цу доахах хӀара Іаттагара 2680 килограмм шура яьккхар Аждана ше уж доахан детта йолаеннача шера, хӀаьта укх шера хӀара Іаттагара 2900 килограмм шура яккха дош а деннад цо.

— «Молочница» яхаш цӀи а йолаш цхьа етт ба аз бетташ, — йоах Аждана, — хьалхагӀа цкъа бийттача цо луш йола шура шин литрал дукхагӀа хилацар. Из етт хьеста а, дика кхаба а, бетталехьа цун шим цӀенбе а яьлар со. «Молочница» денна шура тӀаетта баьлар. ХӀанз цо дийнахь-бус 15—17 литр шура лу. Шура кӀезига луш а, цул совгӀа, мӀарга бетташ а бар согара «Мимоза» яха етт. ВӀалла кӀорда а ца деш хьестарца сайна чӀоагӀа мутӀахьа бир аз из. Цо шура а тӀатехар, мӀарга а бицбалийтар. Доакъар санна эш доаханна хьастар, кулг хьаккхар.

Совхоза эггара гаьнагӀарча ферме я Аждан болх беш. Цхьабакъда, цу фермерча къахьегамхошта, дерригача советски халкъанна санна, ханнахьа дӀахов вай мехка а доазол арахьа а лела гӀулакхаш. ССКП ЦК январски Пленума соцамаш а Н. С. Хрущева цига даь къамаьл а дувцача хана Аждана аьлар:

— Аз а са новкъосташа а къа кхы а дикагӀа хьега деза, Даьхенна дукхагӀа шура яла еза.

ДукхагӀа шура яккхара социалистически яхье яьлар Аждан Загистова Марияца, Исаева Самратаца, Бочукаева Эмилеца. «Цар хӀанзарчоа аз чул кӀезигагӀа-м йоаккх шура,—уйла йир цо,—сона тӀехьакхе а сол хьалха бовла а хьажа беза уж. Аз царна мамогга сайгара новкъостал дергда».

ВӀаши яхье а баьнна, ССКП ЦК январски Пленумо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш сийленца кхоачашдара, шоаш деттача доахантара денгара денга дукхагӀа шура яккхара тӀабийрзза къахьегаш ба Грозненски шурий совхоза дояркаш, хӀаьта царца дикагӀбарех Лорсанова Аждан а я.

П. КОВАЛЬНОГОВ.

Дика киномеханик

Ший болх дика бовзаш, хьинаре къахьегаш ва Курчалоевски района Бачи-Юртара киномеханик Бахарчиев Хьасан. Цхьаккха а бутт дӀабодац цо план тӀеххкхоачаш ца еш.

Ше дика болх барал совгӀа керда кадраш кийчъеш а ва из. Бачи-Юртарча 8 шера дешача школа 6-ча классерча 28 сага киноаппаратура хьехаш ва Хьасан. Дог гӀоздоал царна юкъе Іомалуш нохчий йиӀигаш бӀаргаяйча.

Дика кхет дешархой цо хьехачох. Киноаппаратура дика Іома а яь, дукха ха йоацаш кино хьокхаш хиннаб дешархой Хасханова Лиля, Эдильханова Рая, Шатаева Яха, Камбулатова Зоя, Ахмадова Манзур, кхыбараш а.

Дика гӀулакх да киномеханика нов. Бахарчиева дӀадоладаьр. Керда кадраш кийчъяра чӀоагӀа новкъостал дергда цо.

М. БАКАРОВ.

УДОБРЕНЕША ХЬУВКЪИЙТ КУЛЬТУРАШ

Мичча бесса ха эттача а халкъа маьшша юрта боахама продукташ хургйолаш, дӀайийна культураш масса шера а тешшаме дика хьувкъилга вӀаштӀехьдаккхар — иштта да ССКП ЦК январски Пленумо хьалхашка оттадаь декхар. Ка бола ялаташ, хьажкІаш, кхыйола доакъарий а технически а культураш, баьца дааpаш дика хьувкъара доккха маІан долаш гӀулакх да кхашка удобренеш яхкар.

Вай республикерча дикагӀа долча боахамий балха зембаьккхача къаьгга гучадоал, хӀара колхозе а совхозе а удобреней гӀулакх дика вӀаштӀехьдоаккхе, юрта боахамерча къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхар толамца кхоачашде йиш йолга.

Кхашка лерттӀа удобренеш яхкарах дӀайийна хӀамаш геттара дика хьийкъар соахка «Шалинскийи» «Горецi» яхача совхозашка. «Шалинский» яхача совхоза кхоалагӀча отделенерча звеньевойша Бочалова Мелижеи Ахметова Руманеи хӀара гектара тӀара 375 тонн йоаккхаш шекар доаккха свеклаш яьхар. Цу совхоза шоллагӀча отделенерча звеньеваяс Мотаева Моке ше лелаяьча 30 гектарах хӀара гектара тӀара 300 центнер шекар доаккха свеклаш яьхар.

Шекар доаккха свеклаш дӀаювча лаьтта «Джалка» яхача совхозо 3628 тонн, «Шалинский» яхача совхозо 3397 тонн, «Горец» яхача совхозо 2500 тонн, «Красноармейский» яхача совхозо 1400 тонн ширадаьнна кхо диллад. Цул совгӀа, шекара свеклаш дӀаювргйолаш эзба аьхача лаьтта «Лермонтовский» совхозо 280 гектара тӀа 2800 тонн, «Самашкинский» совхозо 100 гектара тӀа 100 тонн, «Джалка» 230 гектара тӀа 1700 тонн ширадаьнна кхо диллад. Уж а уж санна кхы дуккха а да вай республике, хабара а доацаш, партеи правительстваи решенеш кхоачашъяра бокъонца къахьегаш боахамаш.

Органически удобренешта юкъе эггара лоархӀамегӀардар кхо да. ДӀайийнача хӀамаша дегӀдара эшаш бола кхача керттерча даькъе цох боал. Кхоно лаьтта маьшша тоаду. Кхо ийнача лаьттан дикагӀа низ дӀакхоаччий чуоза а цун дукхагӀа кхомбе а, цу тайпара лаьтта сихагӀа дӀоах а лу, дӀайийнача культурашка лаьттагӀара органически хӀамаш аттагӀа дӀа а кхоачийт цо.

Фосфоритни дом а бетташ кхонах компост яра гӀулакх дикка хьайийца леладеш да укх тӀеххьарча хана. Органически удобренеш иштта кийчъеш хилча дӀайийнача культурашта царех боала пайда совбоал. Кхона-фосфоритни компост цӀенача кхонал шозза пайданагӀа я дӀайийнача хӀамашта. Из компост кийчъе хала дац. Кхонах 1—2 процент фосфоритни дом а теха, дика вӀашагӀа а эбаь 2 беттагара 5 беттага кхаччалца ха яккхийта еза цунга.

Кхона цӀала геттара дика удобрени я. Кхона цӀала цхьан тоннах 4—5 килограмм азоти 5—6 килограмм калийи доалл. ЦӀалагӀа доалла азот ца довш эггара дикагӀа дус цӀалеи херх хьекхача хьайоала гамаши вӀашагӀа а эеш компост йича.

Лаьттанцара органически удобренеш совъяхара дукха пайда боал оалхазарий пометахи овкъарахи. Дика лора а беш, тӀоадал а ца кхетийташ лелабаьча котамий пометаца 3—5 процент азоти, 3—4 процент фосфори, 2—3 процент калийи хул. ТӀоадал йолча лоаттабеш хилча оалхазарий помет талх, азот 20—50 процент дӀакъаст цох.

Оалхазарий пометацара азот ца дойтара оалхазарий бунашка херх хьекхача хана хьаьнна гамаш а хьаьрце, цар тӀа Іоабу из.

ДӀаювш йолча ерригача юртбоахама культурашта а дукха пайда луш удобрени я пишкалшкара йокъ. Калий а, фосфор а, кальций а, кхыйола кӀамаш а я овкъарца.

Кхашка дуллаш дола кхо, дӀайийнача хӀамашта цох дикагӀа пайда баргболаш кийчдара тайп-тайпара наькъаш да. Цкъа-дале, шийлача тайпара — 1,5—2 метр лакхали, 3—4 метр шорали, кхо дукха-кӀезига хиларга хьежжа дӀоахали а долаш кхо хьалдотт. Цу кхона гувнаца йӀовхал дукха хилац, цудухьа из ширдала дукха гов. 3—5 бутт баьлча кхашка дилла мегаргдолаш кийча хул из.

ШозлагӀа-дале, дӀайхача тайпара тоӀадаь—керда кхо метр лакхал а долаш хьалдотт. 60—70 градусага кхоачаш кхо дӀоахденначул тӀехьагӀа из ІотоӀа а дийя, цу тӀа цхьаькха тӀоа тӀаботт, тӀаккха из тӀоа бӀоахбенначул тӀехьагӀа, хьалхарбар санна, тоӀабу.

КхозлагӀа-дале, дӀайхача тайпара — тӀехьагӀа тоӀа ца деш, цамцача кушкаех лоаттаду кхо.

Кхо во-дика хиларга а из диллача ханага а хьежжа боал дӀайийнача юртбоахама культурашта кхох пайда.

Шекара свеклашта духхьала шоашта кӀалха кхо диллача, дикагӀа хьийкъа ца Іеш, хьахинна свеклаш шекар дукхагӀа доаллаш а хул. Шекара свеклаш дӀаюврглйолча дулла кхо, дукхагӀа йолча хана, кӀоаргга аха а аьхе гуррахье а дулл. Минеральни удобренеш йохкача лаьтта гектара тӀа 10—15 тонн кхо дилла деза, баьца даараши кхыйола технически культураши дӀаювча лаьтта 20—40 тонн.

Кхашка удобренеш яхкара лоархӀам ца беш, из гӀулакх тесса леладеш моттигаш я вай республике. Январь бетта денз кхашка ехка удобренеш Наьсарен районе 554 тонни МагӀалбика районе 519 тонни мара яц. Юрта боахама культураш миштa хьувкъае лерхӀ-хьогӀ цу районий кулгалхошеи специалисташеи?

Удобренешца лаьтташ тоадарга хьежжа мара хьувкъаргьяц дӀайийна юртбоахама культураш, цудухьа укх юхейисача хана мамогга сихагӀа кхашка моттигера удобренеш яхка а минеральни удобренеш Іалашъе а еза.

Вайга шортта йолаш йолча моттигерча удобренешца а, хӀаьта иштта минеральни удобренешца а вай лаьтташ тоадара, ерригa юртбоахама культураш дика хьувкъийтара тӀехьа лоаттабеча къовсама керте латта беза юрта боахамера специалисташ.

А. ВОЛКОВ,
Нохч-ГӀалгӀай АССР юрта боахама министерства агроном.

Юрта боахама машинаштеи инвентараи ремонт еча чӀоагӀа къахьег Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза къахьегамхоша.

Ремонтно-механически мастерске къаьстта дика болх беш ва токарь Хаджиев Ахьмад. Дийнахьара нормаш массайолча хана 170 процент кхоачашъю цо.

Сурта тӀа: токарь А. Хаджиев.
И. ПЛИЕВА сурт.

В. И. Ленин Москве хиннача хьалхарча Ерригроссийски болхлой — кхалнаьха съезда делегаткашта юкъе.

РСФСР искусствай заслуженни деятела **П. В. Васильева сурт.**

ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Цхьаннха къахетам хургбац революце моастагIашта!

ГАВАНА, 2 март. ТАСС-а корреспондента Н. Чигира хоам бу: къайлагIа лелача кубински контрреволюционни мракобесаша цIаьхха а оакхарий хьисапера зулам даьд. «Нобелевски академи» оалаш йолча Гаванерча цхьан колледже дешар геттара сихденнача хана, дийнахьа къайлагIа чухкесса бомба иккхай. Дуккхача дешархоштеи хьехархоштеи човнаш хиннай. Колледж чуйолча цIеной цхьа дакъа дохадаьд.

«Оакхарий! Цхьаккха къахетам хургбац царна!» — яхаш эгIазле кхайкаю кубинцаша цу акхача террористически акта духьала, цар массане дIадех берригача террористашта, цар новкъосташта, царна хьехамаш теларашта законах йоагIа топаш тоха суд елга.

Кубай халкъа дика хов зуламий наькъаш мича долх, нах боаберийи террористийи шайкашта кулгалдер малав, дIахо бода революце болам цхьанна бIехача гIулакхах ца къахкаш соцабе гIертар, экономика, культура, дешар дегIадоаладарга бода никъ Кубана бехка гIертар малав. Кубинцашта хов колледже бомба экхар — масса оагIорахьара халкъа образовани дегIайоалаяра, дешар ца ховлга Кубера цIендаь дIадаккхара йола йоккха революционни программа чакх ца ялийта дага йолча арахьарчеи чурчеи контрреволюце цхьа дакъа долга.

Дукха ха йоаццаш Кубера реакционни католически иерархи правительства духьала частни колледжерча дешархой забастовка вIашагIйолла еннаяр. Иззамо забастовка яра тIахьехам бора США территорерча базашкара яьхкача самолеташа Гаване чуккхийсача контрреволюционни листовкаша а. Цхьабакъда, гаванцаша листовкаш йоагаяьй, хIаьта частни колледжашкарча дешархоша дуккха эзараш нах юкъе а болаш демонстраци яьй Кубера революции революционни правительствои хьаллоацаш.

Кхаьрача дийнахьа Лулуабурге Iодахийта цIий

НЬЮ-ЙОРК, 2 март. (ТАСС). Селхан Мобутовски салташа маьрша нах боабаьб Лулуабурге — Касаи яхача провинцерча эггара йоккхагIа йолча городе. Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача агентства корреспонденто деча мукIарлонах Лулуабурге баха нах «вийнача Патрис Лумумбана тIехьа ба». Леопольдвилерча ООН-а ставке кхаьчача цхьадолча хоамех мобутовцаша 44 саг ве а вийнав, дуккхача наха човнаш а яьй.

Законах йолча Антуан Гизенге правительства эскарий отряд Лулуабургера дIаяхачул тIехьагIа городе бахача наьха йоккха демонстраци хилар ООН-а штаб-квартира чуйолча цIеношта хьалхашка. Цар йоахар городской жандармере начальник хинна майор Мулумба хьахеца. Законах йолча правительства эскараш Лулуабурге кхачара раьза хиннав Мулумба, хIаьта из бахьан долаш тIехьагIа мобутовски салташа лаьцав из.

Лулуабурге чу а лилха, оакхарий хьисапе низаш даьд мобутовски гIаьрахоша африканцаш бахача города кварталерча маьршача наха. Нах боабеш, царна низаш деш сайранга бахаб мобутовцаш. Шоай эсалал гучаяьккхар мобутовцаша леладу оакхарий гIулакхаш новкъа ца хеташ хиннача, Лулуабурге латтача ООН-а эскараша. 1 марта бийса юкъе яхачул тIехьагIа мара юкъ ца гIорташ а Iийна, «закони порядоки» юхаметтаоттаяра «новкъостал» дергда шоаш аьлар ООН-а эскарий командоване хьаьрбаьннач мобутовцашка. Шоай «новкъостал» малагIа да хьахьекхар цар мобутовски отрядашца цхьана ООН-а эскараша города го а баь, берригача наха чухьажарца.

Польски къахьегамхоша рапорт лу

ВАРШАВА, 3 март. (ТАСС). Польша къахьегамхоша толамца къахьег мехка халкъа боахам дегIабоалабара кердача пятилетка плана хьалхарча шера заданеш кхоачашъеш. Январь бетта дика къахьегарах Польша заводий, фабрикий, шахтай, бIарччача промышленни объединеней дуккхача коллективага февраль бетта йоагIа производственни заданеш а тIеххоачашйир. Мехка чухь эггара хьалха февраль бетта йоагIа производственни план кхоачашйир химически промышленноста предприятей болхлой коллективаша. Цу промышленносто февраль бетта соахка цу хана хийцачул 14 процент продукци дукхагIа арахийцар.

Польша шахтераша 65 эзар тонн гаргга планал тIех кIор баькхаб февраль бетта. ДIабахача бетта 22 миллион тонн тайп-тайпара мухь дIаюха бихьаб Польша машинновкъа, вешта аьлча планал тIех 1 миллион тонн гаргга.

Планал тIех продукци арахецарах рапорт луш ба металлургаш, болат лоаладераш, кIада дераш, гIишлош ераш.

Кубинций эгIазал

ГАВАНА, 3 март. (ТАСС). Дуккхача дешархоштеи хьехархоштеи човнаш а еш, «Нобелевски академи» яхача гавански колледже бомба эккхийтача контрреволюце даьча доккхача зуламо чIоагIа эгIаздигар кубински халкъ. Берригача мехка дуккхача къахьегамхой митингаш хилар, террористаштеи царна хьехам телараштеи эгIазал а кхайкаеш.

Кубай къахьегамхой конфедерацеи студентий университетски федерацеи баьча тIахьехамах дуккхача наьха манифестации митинги хиннай «Нобелевски академи» яха колледж чуйолча цIеношта хьалхашка контрреволюционни провокацештеи террористически акташтеи духьала. Митинге къамаьлаш даьча студенчества викалаша, Куба къахьегамхой конфедераце кулгалхоша, просвещене министра Армандо Харта гучадаьхар дешархошта революци а Кубе хулаш латта хувцамаш а гоамде гIерташ реакционни католически священникаша а частни школашкарчеи колледжашкарчеи цхьаболча хьехархоша а леладу зуламе гIулакхаш. Ораторашa белгалдаьккхар, дукха а дукхагIа бола частни школашкареи колледжашкареи дешархой контрреволюционераштa чIоагIа духьала хилар.

Просвещене министра Армандо Харта аьлар, революце чIоагIа садийттац частни дешара заведенешкарча католически реакце леладеча провокационни гIулакхашта. Цар даьча хIара агрессивни гIулакха революционни наькъаца жоп лургда революце, аьлар цо.

МАТЕМАТИК Э. А. ЧИСТОВА

СССР Iилман Академе вычислительни центр. Укхаза сиха болх беш йола электронни машинаша чоалханера уравненеш ю. Iилман тайп-тайпарча доакъошка балхашка болча дийшача наха эша болх ба цар бер. Цига цхьан цIагIа болх беш я къона кхалсаг Чистова Эмилия Александровна. Вычислительни центр йиллача хана денз болх беш я из цига. Московски университета механико-математически факультета юххерча курсе денз йолаелар Эмилия Александровна Iилман керда дакъа — математически задачаш оттадарах бола болх Iомабе.

— Из чIоагIа чоалханера а сакъердамера а болх ба,— йоах Эмилия Александровнас.— Цу гIулакхо чIоагIа новкъостал ду дийшача наха Iилман проблемаш сихагIа Iомаяйтара.

Дукха болх бу Э. А. Чистовас. Вычислительни математика яхача Iилма юкъе а керда хIама де уйла йолаш я из.

Боккхача лоархIамера шин книжкай автор я Э. А. Чистова. Царех цхьа книжка физико-математически Iилман кандидатаца Л. Н. Кармазинайца цхьана яздаьд цо. Э. А. Чистовас баьча балха кепа техай СССР-е а доазол дехьа а.

Дика говзал йолча специалиста дукха терко тIайохийт кадраш кийчъяра. Цо кулгалду практиках бахкийтача студенташта, хIаьта керда говзал Iомаяра новкъостал ду дипломникашта.

Iилман керда хIама юкъе цо доладергхиларах дог доахалга йоаллаш я къона Iилма болхло Э. А. Чистова.

Сурта тIа: (аьттехьа) Э. А. Чистоваи электронно-вычислительни машинай эксплуатаци еча керттера инженер З. А. Вадоваи.

В. САВОСТЬЯНОВЕИ А. КОНЬКОВЕИ сурт.

ПОЛИТПРОСВЕЩЕНЕ БОЛХЛОЙ СЕМИНАР

ССКП Нохч-ГIалгIай обкомеи горкомеи политически просвещене ЦIено парте райкомий политически просвещене кабинетий заведующей семинар яьй укх деношка.

Семинаре хинначар ладийгIар ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитела нов. Александрова ССКП ЦК январски Пленумеи юрта боахама хьалха латтарий зональни совещанейи материалаш ювцаш яьча инструктивни докладага.

Цу доклада тIа къаьстта белгалъяьхар дукхагIа пайда эца безаш йола пропагандистски балха формаш: лекцеш, докладаш, дикагIа болча производственникашца вIашагIбеттабалар, юрта боахама экономически конференцеш, иштта кхыяраш.

Кабинетий заведующеша ладийгIар Африкерча халкъий къаман-кортамукъален боламах йолча лекцега а. Ленински, Гудермесски, Наурски, Назрановски, Сталински, кхыйолча районашкарча дикагIа болча пропагандистий докладашка а. Пропагандисташа йийцар художественни литературахи юххьерча экономически школашка гойтара пособехи пайда эцара опыт. Семинаре хиннарий теркам тIаэзар Октябрьскии Шалинскии районашкарча атеистий кабинетий балха опыто а.

Семинаре хиннараштa делар политически экономех йолча гойтара пособей альбомаш а пропагандисташтеи агитатораштеи долча новкъостала кийчъяь дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистически боламах а семилетка кхоалагIча шера Нохч-ГIалгIай АССР экономикеи культуреи дегIаяра перспективаех а йола материалаш.

С. БАРЛАМОВ.

Памятникаш лораделга юкъара гIулакх да

Исторически, археологически, архитектурни Ерригсоюзни а моттигий а лоархIамаш долаш дукха памятникаш да вай республикерча лоамарча а шаьрача ядача а районашка. Цул совгIа граждански Сийлахь-боккхача Даьхени тIемашка байнача тIемахой кашмаш долаш а дукха моттигаш я.

Царех дукхагIдараш районий культура отделаша учете хьаийца, уж лорадара, тоадара эшараш деш да. Цхьабакъда, цхьаццайолча моттигашка цхьанне а теркал ца деш уж тесса дита а нийслу.

ДIадахача шера 12-ча ноябре вай республикера памятникаш лорадареи уж тоадареи хьакъехьа соцам баьб Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето.

Наьсарен районе да боккха лоархIам бола архитектурни памятник. Из да Пхьилекъонгий-Юрта йисте дагIа «БоргIа-каш». Из памятник дIахо йодача хана Iилмахоша тахка тарлургдолаш, цунах пайда эцаргболаш да. Цудухьа цун гонахье йоха ца яйтар а из ца талхийташ лорадар а боккхача лоархIамера гIулакх да. Памятник тоадара кхоачам хиллал Наьсарен района культура отдела ахча хьахийцад Нохч-ГIалгIай культура Министерствас. Укх бIаьсти из берригa болх чакхбоаккхаргба культура отдело.

Цул совгIа граждански Сийлахь-боккха Даьхени тIемаш хиннача шерашка тIем тIа байна тIемахой дIабийхка моттигаш я районе. Царех цхьадараш памятникаш дегIа, мемориальни доскаш яздаь гонахьа карташ яь, гаьнаш егIа хоздаь да. ХIара шерра-шера 9-ча мае района организацеша, бахача наха венокаши зизаши дехк цига. Масала, Наьсар-Керте, Наьсарен-Буроче кхоъ каш да цар гIулакх деш. Цхьабакъда, памятникаш ца догIаш кашмаш дуккха а да районе. Иштта Долакха-Юрта граждански тIем тIа байнача тIемахой каш латт памятник ца догIаш. Цул совгIа укх деношка культура отдела бахача наьха новкъосталца гучадаьннад Яндарера вIалла теркал а ца деш, тесса дита хинна шиъ каш. Цига дIабехка боахк Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа лийта човнаш а хинна Яндарерча госпитале байна тIемахой.

ХIанз памятникаш дола а, догIа деза а моттигаш гучайоахаш, уж лорадергдола наькъаш лохаш я культура отдел. Деррига балхаш дIадоладе лаьрхIад цо укх бIаьсти.

Районера памятникаш лорадара комисси вIашагIъеллай, хIаьта совхозашеи юртсоветашеи договораш оттаяьй уж лорадергдолаш.

ХIанз районе мел вахача къахьегамхочун декхар да уж тайпа памятникаш лораде, кердадараш гучадаха.

У. АБАДИЕВ,
Наьсарен района культура отдела заведующи.

Тха кафедра перспективаш

Соахка, октябрь бетта денз болх беш я педагогически институтера нохч-гIалгIай меттеи литератураи кафедра. Кафедре болх беш ва филологически Iилмай ши кандидат, аспирантураш яьха воккхагIа вола ши преподаватель, лакхера образовани йола ши ассистент.

ЙоккхагIа йолча преподавателa нов. Р. Долаковас укх шера йистеяьккхай «ГIалгIай метта глагол» яхача темах йола кандидатски диссертаци. Из диссертаци кепа а теха араяргья. Диссертацена защита яьчул тIехьагIа Долаковас болх бергба «сопоставительная грамматика» яхача вузашта лаьрхIа йола пособи кийчъеш.

ВоккхагIа вола преподаватель М. Чапанов «Нахски метташкарча эргатива генезис» яхача темах йола диссертаци йистейоаккхаш ва, хIаьга ер шу йистедоаллаш цунна защита е а лаьрхIа ва из. ДIахо йодача хана болх бергба цо пединститута лаьрхIа долча гIалгIай метта учебника тIа.

Доцента Д. Д. Мальсагова Б. Зязиковцеи О. Мальсаговцеи цхьана йистедаьккхад пединститута дола гIалгIай литература учебник. ХIанз нов. Мальсагов болх беш ва пединститута йолча «нохч-гIалгIай диалектологи» яхача пособе тIа.

Аз укх шера яздаь доаккхаргда диалектологически словарь, хIаьта дIахо болх бергба аз пединститута долча нохчий метта учебника тIа.

Ассистенташта Куркиевнаи Бибулатовнаи кафедро могадаьд шин-кхаь шера кандидатски минимум дIаяла а цул тIехьагIа кандидатски диссертацешца болх бе болабала а.

ХьатIадоагIа дешара шу долалуча хана кафедра тIаккхетаргва кхы а керда ши преподаватель. Уж ба СССР АН Дагестански филиала аспирантуре дешаш бола новкъостий А. Мальсагови И. Алироеви. Цох тха кафедрана боккха кхаъ хургба.

И. АРСАХАНОВ,
педагогически институтерча нохч-гIалгIай меттеи литератураи кафедра заведующи, филологически Iилмай кандидат.

Хий эш

Йоккха я ТIой-Юрт. Пхиъ-ялх эзар саг вах цига. Геттара дукха бах цу юрта тайп-тайпара специалисташ а. Молаш долча хина йоккха хало я ТIой-Юртарча бахархошка. Цхьаь-цаI гIув яц юрта. Тайп-тайпара бIехалаш а етталуш доагIача ГIалме тIара хий да ТIой-Юртарча наха укх кхаь-диъ шера мелар. Мелаш дола хий бIеха хиларах наха лазараш хул.

Бахархой дуккхаза а гIийртаб шоай низаца юрта гIув яккха. Цох хIама хилац. Эшаш йола техника а цу балха говзал йолаш нах а ца хиларах бахархой шоай низ дIаккхачац гIув яккха.

ХIанз бIаьсти а яьнна йIоахъелча ГIалми кхы а бIехагIа доагIаргда. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето ахчанца а специалисташца а новкъостал де деза ТIой-Юртарча наха мала дика хий хургдолаш гIув яккхара.

Х. БЕРСИЕВ.

Мехкарий топаш кхувса Iомалу

Дика лоархIаш спорт я топаш кхувсар. Грознерча педучилище цу спорте дакъа лоацаш дукха кагирхойи мехкарийи ба.

Дукха ха йоаццаш спортсменаш тренировке болхаш вайнаьха йоIа— училища студентка Цуцаева Марияс дийхар топаш кхувса ше йига аьнна. Цун дехар кхоачашдир военрука Л. Никишенкос. Топ мишта кхувса еза Iомайир цо Цуцаева. ЧIоагIа дукха езаенна йоIа из спорт. Цо дIададаь тIулакх хьаллаьцад педучилища дуккхача вайнаьха студенткаша.

ХIанз дукха мехкарий дIаязбеннаб топаш кхувсача спорта кружоке.

М. БАКАРОВ.

№ 5 йола агитатора блокнот

Ара а даьккха подписчикашта дIаюха дохьийташ да Нохч-ГIалгIай ССКП обкома пропагандаи агитацеи отдела № 5 йола блокнот.

«Беседа е» яхача рубрика кIал кепа техай «Къахьегама овсарле лакхъяра тIаерзае еррига торонаш» яха ССКП обкома промышленни отдела заведующе С. Синельникова статья, «Кхозза чехкагIа тоха йиш я бурув» яха технически Iилмай кандидата С. Стетюхи статья, «ДIахо культура лакхъяра тIехьа» яха республика культура министра В. Татаева статья.

Блокнота тIа кепа техад ССКП XXII съезда сийна лувцача социалистически яхьа дневник.

«Ераш ба вай маякаш!» яхача статья тIа дувц Шелковской районерча племсовхозерча Эсмухамбетова Нуврадднна жа леладеча бригада балха гIулакхаш.

«Агитаце опытах» аьнна язъяьча рубрика кIал кепа техай «Агитатораш яхь вIашагIйохкараш ба» яха корреспонденци.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех йолча темах «Паччахьалкхенаш машаре яхари классови къовсами» яха статья язъяй В. Вершинина.

Агитатора долча новкъостала кепа техад 1961 шера март бетта е езача беседашта йола тематикеи литература указатели.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ХIана яц радио?

Коммунистически партеи Советски правительстваи бахача наьха хьашташ кхоачашдара чIоагIа йоакхо ю. Цхьабакъда, Первомайски районерча Моче-Юрта радио чу ца юллаш 22 цIа да. Цига мел бахараш колхозникаш ба. 1958 шера цхьаццадолча цIеношка радио чу а йилла йитай. Радио массадолча колхозникий цIеношка чу ца юллаш хIана йисай ховш а цу гIулакхага хьожаш а саг вац районе.

Балха а хинна цIагIа салаIа чубаьхкача юрта бахача наьха безам хул вай мехкарча а доазол дехьарча а мехкий кердача хоамашка, иллешка, апарашка ладувгIа. Цхьабакъда, царна из гIулакх нийслац. Цул совгIа юрта бахача наха чIоагIа хало лелаю телефон ца хиларах а. Телефонаца чакхдаккха йиш йола моллагIа гIулакх районе лаьрххIа машинаца е говр-вордаца саг а вахийта де дезаш хул, хIаьта саг цамогаш хинна моттиг нийсъелча а дукха новкъарленаш нийслу телефон ца хилар бахьан долаш.

Цудухьа, уж кхоачамбоацараш дIадаха декхарийла ба района, юрта Совета, Ленина цIерахча колхоза, бувзама райконтора кулгалхой.

Т. ХАШИЕВ,
Моче-Юртарча школа заведующи.

ТIайоагIа номер араяргья 8-ча марта.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Радикулит дараштa ду халкъа дарба

Соче 25-злагIа салоIаш ва къаьнара донецки шахтер, хIанз къахьегама инвалид вола пенсионер Федор Афанасьевич Карнаухов. Революци а ялалехь шахташка болх беш хиннав из.

Укх тIеххьарча хана хIара шера гор. Сочерча «Донбасс» яхача санаторе ваха путевка тийннай цунна. Къаваларца къаьнара лазар айлора, укх тIеххьарча шерашка курорте ихав из гIажмаш а лелаеш. Курорте аттача доаккхар цун лазар, бакъда, анех, къаьстта радикулитах (а оттарах) из верзаве магацар лораштa.

ХIанз нов. Карнаухов гIажмаш а йоацаш, къон а венна венав курорте.

Дуккхача шерашка долаш хьаденача, дIадоаккхалургдац аьнна хетача лазарах мишта вийрзав из саг?

Смоленски областерчеи Данбассерчеи газетех даьха каьхаташ хьахьекхар тхога Карнаухова. Ер цар халкъа медицина яххача тайпара радикулитах саг верзавеш цар тIа дийцар.

Сага цIаьхха юкъ тIа чов еш санна лазар отт. Ког боаккхалац цунна, дегI хьоадича лазар хул. Радикулит. букъа тIехка тIомара сипхаьнашта восполени хиннай аьле лораша диагноз оттаю. ЙIовхалца, дегI хьерца, тайп-тайпарча молхашца цамогаш волча сага дарба ду. Лазар кIаьдлу, аттача доал, цхьабакъда. цIендаь дIа-м далац, юкъ-юкъе каст-каста гучадувл из, къахьегама новкъарле ю.

Цкъа Смоленски областерча наха хезар, цхьаннахьа Тумановски районе неврологически лазарах нах дика берзабе ховш вола фельдшер Лавров вах, аьнна. Смоленски лораш Тумановe бахийтар. ТIаккха фельдшер Лавров Смоленске дIахьийхар цар. Дарба де клиникашкара эггара чIоагIагIа а къаденнагIа а из лазар дола нах къоастабир цунна. Цецвоаккхаш дика берзабир цо уж. Смоленски облздравотделе медицински Iилмахой совет гулъелар. Цу совете бар профессораш, доценташ. лораш. Медицински Iилмай кандидата А. В. Соболева Iилмахошка дийцар фельдшера Лаврова методах 25 саг мишта верзавир.

Трибуна тIа воал фельдшер С. Л. Лавров. Миштай цун метод? Халкъо деча дарбай дуккхача шерашка зем боаккхаш оттаяь я из. Фельдшера дарба ду скипидараца, хоца кийчбаьча, мистбеннача рожа хьоара бедаца, пергаментни каьхатаца, боамбеца. Из дича лазар дIадоал. Укх тайпара ду цу хIамашца дарба. 5 грамм скипидар тIаьр юкъе а дотташ, кхоззадиазза лазар дола (а отта) моттиг хьув, цIий яллалца. Цул тIехьагIа пергаментни каьхата тIа лакхехьа бийццача тайпара кийчбаь бод бул, цу тIа хи-киси а диллий, из хьийнача моттиге тIадулл, цу тIа боамби а биллий, бинт тIахьоарчаю.

Иштта кийчъяь компресс сахьата гаргга тIаулае еза, цхьабакъда, чIоагIа воагавеш хуле, 40 минут яьлча хьаяккха мегаргья из, цунга дегI доага ца дайта. Кхаь дийнахь вIашта йилла еза компресс.

Нагахьа санна цхьа компресс йиллача ахкаргаш доале, уж дIадалалца кхы компресс йилла йиш яц. Компресс дегIа тIара хьаяьккхача, хикисена чакхбаьнна бод тIабиса бале, из боамбеца дIабаккха мегаргба, цхьабакъда, хий кхерза дIабаккха янне а йиш яц, дегIа вазелин хьакха мегаргдац.

Компресс хьаяьккха моттиг массехк сахьата йIайха латт, хIаьта цIока цIий далар массехк дийнахь дIададалац.

Дрожжешца е хоца кийчбаь бод массехк ди даллалца мегаш хул, из мег цунна гIоа тессача а.

Из дарба деча ханна 2—3 грамм дуаш дола сода мелча бакъахьа да, тIехьа тIа ах пела кIедж яьккха шура а молаш.

Курортологе институтерча медицински Iилмай кандидата А. Баюклянa тха корреспондентага баьча хоамах, фельдшера Лаврова оттаяьча методах радикулитах цамогаш бола нах берзабара метод хIанзарча медицина принципа тIа оттаяь я.

Чехкка дарба де а чоалхане йоацаш а хиларах дика я из метод. Хьаштдолча моттиге а моллагIча хьалашка а дарба де йиш я цу методах.

«Красное знамя» яхача Сочерча городской газета тIара.

Тахан кинотеатрашка

«Родина» яхача кинотеатре.

Берий сеанс — **«Седкъий кIаьнк».**
Долалу: 9.
«Пхи дии пхи бийсеи.
Долалу: 11.05, 3.15, 7.25.
«Леон Гарроса доттагIа лех».
Долалу: 1.10, 5.20, 9.25.
6-ча марта денз **«Са атагIара нах».**

Городе Грозне, Фасадная яхача улицах, 25. кв. 1 вахача гражданина **Паськов** Василий Николаевича суде деннад городе Грозне, 1-ча Куринская яхача улицах, 50 яхаш йола **Паськова** Юлия Павловна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Грознерча Ленински района халкъа судо.

РЕДАКЦИ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. **Телефонаш:** редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. **Телефоны:** редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года. г. Грозный проспект Революции 30/3.

СФ02034. Заказ 1536.